

Secessie

Kwartaalblad voor de Studie van Separatisme en Directe Democratie

Hoe Coburg de wereld veroverde

Driemaandelijks: januari – februari – maart 2004

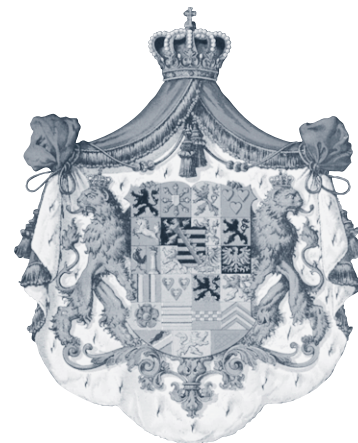
Een uitgave van het Mia Brans Instituut

www.secessie.nu

Nr. 14

Een historisch ongeluk

Toen België in 1830-31 ontstond gaf de internationale gemeenschap geen cent voor het overleven van de nieuwe staat. Talleyrand noemde België „een artificiële constructie bestaande uit verschillende volkeren.” Zijn Oostenrijkse collega Dietrichstein zei dat de Belgische nationaliteit „een politieke poging eerder dan een waarneembare politieke realiteit” was.

Het feit dat deze poging om uit het niets een land te creëren slaagde, dankte dit artificiële land aan de diplomatieke kwaliteiten en politieke handigheden van één enkele man: de Duitser Leopold van Saksen-Coburg. Metternich zou twee decennia later schrijven dat België weliswaar „een miskraam” was, maar dat met een vorst als Leopold „elk land kan overleven.” Hij noemde de Coburger een van de beste diplomaten die hij ooit ontmoet had, „zeer gereserveerd, zeer voorzichtig en uitzonderlijk sluw.”

Wie het levensverhaal van Leopold bestudeert kan inderdaad slechts bewondering uiten voor deze man. Hij wist niet alleen op eigen kracht op te klimmen van jongste (en bijgevolg erfenisloze) zoon van een onbelangrijke Duitse hertog tot koning van een land meer dan twaalf keer groter dan dat van zijn vader, maar slaagde er bovendien in om zijn familieleden op drie andere tronen te tillen en zichzelf tot een van de rijkste individuen ter wereld te maken.

Het is het historisch ongeluk van ons volk geweest om Leopold op ons pad te ontmoeten nadat we kort tevoren het ongeluk hadden dat

een andere Duitser, Leopolds achterkozijn, koning Willem I der Nederlanden, niet dezelfde kwaliteiten en handigheden bezat. Ongetwijfeld zouden de Verenigde Nederlanden met een vorst als Leopold wél in staat zijn geweest om te overleven.

Uitzonderlijk

In dit nummer van *Secessie* wijken we af van onze normale formule waarin we u meerdere artikelen van diverse auteurs brengen. Deze keer brengen we u een thema-nummer met de uitzonderlijke geschiedenis van Leopold van Saksen-Coburg. Hij was een hypochondrische misantroop die zijn nieuwe landgenoten, naar hij zelf verklaarde, hartsgrondig haatte.

Op school leren onze kinderen welk een grote en goede man hij was. De eerste kwalificatie is correct, maar de tweede niet. Zoals Leopolds zoon, Leopold II, immers zei: „Een groot man is meestal niet hetzelfde als een goed mens.” Ik wens u veel leesgenot.

Alexandra Colen

1

De armste prins van Duitsland

De „Veste Coburg” werd in de dertiende eeuw gebouwd door de graven van Henneberg. Ze ligt 167 meter boven het gelijknamige stadje in Frankenland, vandaag de meest noordelijke provincie van de Duitse deelstaat Beieren. De vesting kijkt naar het noorden uit op de zuidelijke rand van het donkere Thuringerwoud en naar het zuiden op het vruchtbare Frankenland. Historisch maakte het land van Henneberg deel uit van Thüringen, maar in 1920 stemden de inwoners, ondanks hun protestantse geloof, voor aansluiting bij het katholieke Frankenland en dus voor Beieren. Zo kwam Coburg, in tegenstelling tot andere Thuringse steden zoals Gotha en Saalfeld, na de Tweede Wereldoorlog in West- en niet in Oost-Duitsland terecht.

De Veste Coburg is het grootste burchtcomplex van Duitsland. Het bestaat uit een indrukwekkende reeks bastionnen, torens, binnenkoeren en gebouwen. Een afdaling van een klein halfuur door de sterk hellende burchtuin brengt de bezoeker naar het Ehrenburgpaleis in Coburg-stad. Aan de achterkant van dit renaissancegebouw, aan de Steingasse 18, ligt het Buchnerhaus, een grote burgerswoning die vandaag een deel van de stedelijke administratie herbergt. Hier begint ons verhaal. Een gedenksteen aan de gevel vermeldt dat Leopold, de eerste koning der Belgen, in dit huis opgroeide.

Bankroet

Leopold werd in het Buchnerhaus geboren op 16 december 1790 als derde zoon van Franz, de oudste zoon van hertog Ernst II van Saksen-Coburg-Saalfeld. Het onafhankelijke hertogdom, amper 1000 km² groot (minder dan de helft van onze provincie Limburg die 2400 km² beslaat),¹ bestond uit twee niet aaneengesloten lappen rond de stadjes Coburg en Saalfeld, plus nog een aantal exclaves en telde in 1790 vijftigduizend inwoners. Het was niet alleen één van de kleinste van de circa driehonderd toenmalige Duitse vorstendommen, maar veruit het armste. De spijzucht van de hertogen had het landje opgezaaid met een schuld van meer dan 1 miljoen thalers, terwijl het jaarlijkse nationaal inkomen slechts 70.000 thalers bedroeg. In 1772 was het her-

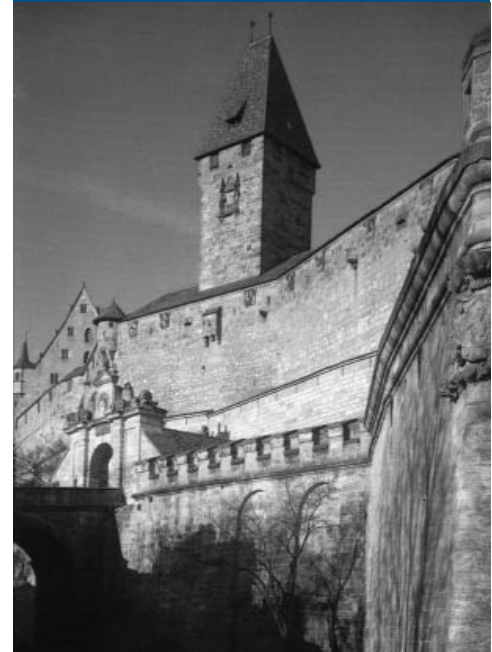
togdom officieel failliet verklaard. Sindsdien werd het bestuurd door een keizerlijke curator die de hertogelijke familie jaarlijks 12.000 thalers betaalde om van te leven en met de rest de bodemloze put delgde die de staatskist was.

De hertogelijke dotatie van 12.000 thalers bleef meer dan dertig jaar onveranderd, terwijl de curator, de strenge Theodor-Konrad von Kretschmann, er nauwlettend op toekeek dat de prinselijke familie de tering naar de nering zette. De familie Saksen-Coburg is het bijgevolg gewend te regeren over staten met een schuld die recordhoogtes haalt. Wat dat betreft is er in 200 jaar niets veranderd. Het verschil tussen toen en nu is dat vandaag de dotatie aan de Brusselse Saksen-Coburgs op nauwelijks tien jaar tijd van 270 miljoen frank toeneemt tot 420 miljoen frank, zodat ‘s lands „eerste” familie de enige familie is die niet aan den lijve moet ondervinden dat de staat failliet is. Zoiets pakte destijds bij Kretschmann niet.

Flierefluiter

Geldgebrek dwong de bankroete Ernst II en, na zijn dood in 1800 ook zijn opvolger Franz, ertoe om in het bescheiden Buchnerhaus te wonen, terwijl Veste en Ehrenburg tot ruïnes vervielen. Geldgebrek was er ook de oorzaak van dat Leopold en zijn oudere broers Ernst en Ferdinand één bed met elkaar moesten delen, zoals hun oudere zussen Sophie, Antoinette en Juliana, en de kleintjes Victoria, Marianne en Maximiliaan. Oorspronkelijk waren er negen kinderen, maar Marianne stierf toen ze zes was en Max toen hij één was, zodat Leopold uiteindelijk overbleef met twee broers en vier zussen.

Niettegenstaande de Saksen-Coburgs letterlijk de armste prinsen van Duitsland waren, zouden de kleinzonen van hertog Franz twee van Europa’s oudste koningskronen dragen (die van Portugal en Engeland) alsook twee gloednieuwe (België en Bulgarije). Terwijl Franz regeerde over een grondgebied kleiner dan de helft van België’s kleinste provincie, heersten zijn mannelijke afstammelingen over een derde van de wereld, van Canada over Egypte, Congo, Angola, Indië tot Australië. Franz’ geldkoffer was leeg, zijn ►

Terwijl Franz regeerde over een grondgebied kleiner dan de helft van België’s kleinste provincie, heersten zijn mannelijke afstammelingen over een derde van de wereld, van Canada over Egypte, Congo, Angola, Indië tot Australië.

Franz & Augusta

◀ zonen en kleinzonen wisten met hun fortuin geen blijf. Wie vandaag Coburg bezoekt en voor het Buchnerhaus staat, kan er zich slechts over verwonderen hoe ze er ooit in slaagden dit gat te ontvluchten. Dat danken ze niet aan stamvader Franz, een flierefluiter zonder politiek talent die zich alleen voor plantkunde en koperetsen interesseerde, maar aan twee vrouwen: Franz' moeder, Sophie van Brunswijk-Wolfenbüttel, en zijn echtgenote, Augusta van Reuss-Ebersdorff.

De Russische deal

Leopolds grootmama Sophie, de vrouw van Ernst II, was niet de eerste de beste. De Wolfenbüttels behoorden tot de kruim van de Duitse protestantse aristocratie. Haar broer, de hertog van Brunswijk, was gehuwd met de kleindochter van de koning van Engeland. Sophie's oudste zus, gehuwd met Frederik de Grote, was koningin van Pruisen, haar jongste zus was koningin van Denemarken, een derde zus was de grootmoeder van Willem van Oranje, de latere koning der Nederlanden. Sophie voelde zich als hertogin van het failliete Coburg zwaar door het leven miskend. Ze werd verteerd door één brandende ambitie: ook zij wilde een kleinkind met een koningskroon. Toen in 1795 de Russische keizerin Catharina de Grote op zoek ging naar een bruid voor haar 16-jarige kleinzoon Constantijn besloot Sophie dat dit haar kans was.

Ze zette de drie oudste dochters van haar zoon Franz, de 17-jarige Sophie, de 16-jarige Antoinette en de 13-jarige Juliana, in een koets en liet ze op 7 september met hun moeder Augusta naar Sint-Petersburg vertrekken, alwaar Constantijn een keuze mocht maken uit de drie zusjes. „Het is volbracht,” schreef Augusta op 24 oktober aan Franz, „en zoals jij verwachtte, is het inderdaad Juliana geworden.”² Een week later nam Augusta afscheid van haar dochter, inmiddels net 14 geworden, en keerde terug naar Coburg. Tegen kerstmis was ze terug thuis, één dochter armer maar de afgesproken prijs van 60.000 gouden roebels rijker, terwijl ook de „afgewezen” zusjes Sophie en Antoinette elk 50.000 gouden roebels hadden ontvangen. Ook de benoeming van de vijfjarige Leopold tot kapitein in het Russische leger maakte deel uit van de deal. Twee jaar later werd de zevenjarige knaap kolonel en nauwelijks twaalf jaar oud mocht hij zich generaal noemen. Al woonde Leopold nog in Coburg en had hij van zijn hele leven nog nooit een Russische soldaat gezien, zijn Russische salaris was in het Buchnerhaus meer dan welkom.

Bidsprinkhanen

Misschien hebt u zich afgevraagd waarom de Russische keizerin voor haar kleinzoon een prinses uit Duitslands armste prinselijke familie koos. De reden? Geen enkele Duitse prinselijke familie wilde een kind kwijt aan de Russen, hoeveel die ook betaalden. Leopold's grootmama Sophie wist goed genoeg dat aan het Russische hof een barbarij heerste waaraan geen enkele ouder, behalve iemand voor wie alleen geld en prestige telde, zijn kind wilde blootstellen.

De eerste Duitse prinses die uitgehuwelijkt was geweest aan de Russen was grootmama's eigen tante, Charlotte van Wolfenbüttel. Zij werd in 1711 gekoppeld aan kroonprins Alexis Romanov, enige zoon van tsaar Peter de Grote. Over die verschrikking waren ze in de familie nog niet uitgepraat. Charlotte's echtgenoot werd door zijn keizerlijke vader eigenhandig doodgemarteld. De zoon van Alexis en tante Charlotte volgde in 1727 zijn grootvader op, maar stierf amper drie jaar later op 15-jarige leeftijd aan de windpokken. Na de dood van de jonge Peter II, greep Anna Romanov de macht. Keizerin Anna, de dochter van Ivan V, Peter de Grote's broer en voorganger, arrangeerde een huwelijk tussen haar nicht, de nieuwe kroonprinses, en Anton-Ulrich van Wolfenbüttel, een jongere broer van Leopolds grootmama. Dat resulteerde in een nog grotere nachtmerrie. Amper één jaar nadat Anton-Ulrichs twee maanden oude baby in oktober 1740 de Russische troon had bestegen als Ivan VI, werd de tsaar-zuigeling afgezet door Elizabeth, een dochter van Peter de Grote. Zij

¹ In België verschijnen nog steeds boeken over het vorstenhuis die de lezer de meest dwaze dingen proberen wijs te maken. Zo schrijft Reinout Goddyn, medewerker van het VTM-programma *Royalty*, dat het hertogdom Coburg-Saalfeld 55 km² groot was (Reinout Goddyn, *De koning te rijk – Het fortuin van het Belgisch vorstenhuis*, Antwerpen: The House of Books, 2003, p. 10). Een eenvoudige berekening leert dat 55 km² een oppervlakte is van nog geen 7,5 op 7,5 km! De rest van de cijfers in het boek is navenant.

² Staatsarchiv Coburg, A I 28 b 12 nr. 71, Augusta aan Franz, 24 oktober 1795.

liet het kind in een donker krocht gooien met het bevel dat kleine Ivan nooit nog het zonlicht mocht zien en niemand hem ooit een woord mocht zeggen. Tsaar Ivan vegeteerde 24 jaar in zijn kerker als een menselijke plant, tot hij in 1764 werd vermoord werd op bevel van Elizabeths opvolgster Catharina de Grote. Deze Catharina, een nymfomane, had eerder haar man, tsaar Peter III, een Duitse prins van Holstein, laten vermoorden. Zowel Ivan VI als Peter III werden door de Duitse hoge adel beschouwd als leden van hun eigen stand die in Rusland op gruwelijke wijze om het leven waren gebracht door keizerinnen die mannen pleegden te behandelen als bidsprinkhanen: Bij deze insecten eten de vrouwtjes de mannetjes op na de copulatie.

Catastrofe

Geen enkele zichzelf respecterende Duitse familie wilde het zijn kinderen daarom aandoen om ze uit te huwelijken in Rusland. Men wist bovendien dat de Russische kroonprins Paul, zoon van Catharina de Grote en wijlen Peter III, krankzinnig was. Paul had drie zonen, de groothertogen Alexander, Constantijn en Nicolaas, waarvan men wist dat Constantijn zijn vaders perverse waanzin had geërfd. In dit vreselijke kluwen werd de 14-jarige Juliana van Saksen-Coburg achtergelaten, uitgerekend als echtgenoot van Constantijn. Geen enkele verschrikking bleef het meisje bespaard. Zo hield haar echtgenoot orgieën in het paleis waarbij hij zijn vrienden meebracht naar Juliana's slaapkamer. Ze hield er een geslachtziekte aan over.

Toen keizerin Catharina in november 1796 stierf en opgevolgd werd door tsaar Paul, juichten Juliana's grootmoeder en moeder in Coburg. Hun (klein)kind was nu nog slechts twee levens van de Russische troon verwijderd want Constantijns oudere broer Alexander had alleen dochters. Maar in Sint-Petersburg brak de hel pas goed los. De nieuwe tsaar was paranoïde en liet iedereen vermoorden waarvan hij vreesde dat die een gevaar kon betekenen. Juliana vluchtte naar Bohemen, maar de tsaar liet haar terughalen. Ook Pauls zoons beefden voor hun vader. In maart 1801 lieten de zoons de tsaar wurgen in zijn bed. Paul werd opgevolgd door zijn oudste zoon Alexander. Constantijn was nu de nieuwe kroonprins en Juliana kroonprinses. Haar toekomstige kinderen – halve Coburgs – zouden tsaren zijn.

In Coburg zou dit een reden voor feestvreugde zijn geweest, ware het niet dat de inmiddels 20-jarige Juliana van de verwarring na de moord op Paul gebruik maakte om opnieuw te vluchten. Deze keer trok ze naar Zwitserland. Dit gebeuren bracht bij de Saksen-Coburgs grote consternatie teweeg. Grootmama Sophie zag de droom van een kleindochter op de Russische troon verdwijnen. De 78-jarige

vrouw overleed korte tijd later. Moeder Augusta vreesde dat de familiale bron van Russische inkomsten zou opdrogen. In een brief aan Kretschmann sprak ze van een „catastrofe.”³ De nieuwe tsaar Alexander gaf zijn schoonzus echter de toestemming om voorlopig in Zwitserland te blijven, met behoud van haar hofhouding, subsidies en status. Alexander had dringendere zorgen aan zijn hoofd dan het huwelijk van zijn broer. Vanuit Frankrijk dreigde de oorlog.

Collaboratie

In Parijs had generaal Napoleon Bonaparte zich tot keizer uitgeroepen. Op 14 oktober 1806 verpletterde Napoleon het Pruisische leger in Jena vlakbij Saalfeld. Franse troepen rukten Coburg binnen. Hertog Franz kon de rampspoed niet aan. Hij werd ziek en stierf op 9 december, nauwelijks 56 jaar oud. Op 15 december, één dag voor Leopolds zestiende verjaardag, doekte Napoleon het hertogdom op en integreerde het in de Rijnconfederatie, een Franse vazalstaat. Even leek het erop alsof de Saksen-Coburgs alles kwijt waren.

Stammoeder Augusta wist echter exact wat ze moest doen. Augusta was, zoals haar kleindochter, de Britse koningin Victoria, later zou schrijven, „een vrouw met een krachtige, energieke, bijna mannelijke geest.”⁴ Ze wist dat Napoleon uit was op vrede met Rusland omdat hij de handen vrij wilde hebben voor een invasie van Engeland. Augusta schreef ►

Het Buchnerhaus in de Steingasse. Leopold sliep er als kind samen met zijn twee broers in één bed. Nooit zou hij vergeten hoe hij eens de armste prins van Duitsland was geweest. Geld bleef een levenslange obsessie.

³ Staatsarchiv Coburg, A I 28 b 13 nr. 2, Augusta aan Kretschmann, ? juli 1800.

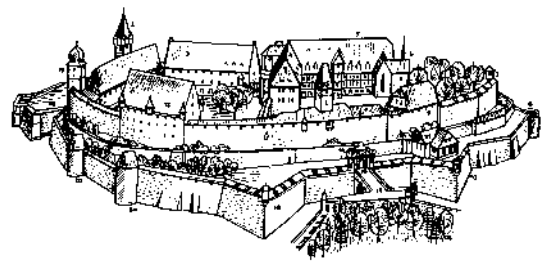
⁴ Geciteerd in: Robert Rhodes James, *Albert, Prince Consort – A Biography*, Londen: Hamish Hamilton, 1983, p. 25.

*De Veste Coburg:
de grootste burcht
van Duitsland*

◀ tsaar Alexander een brief. Ze zei dat ze ervoor zou zorgen dat Juliana naar kroonprins Constantijn zou terugkeren om te voorzien in een toekomstige generatie voor de Romanov-dynastie, maar benadrukte tegelijk dat het een oneer was voor de Russische dynastie dat de schoonbroer van de toekomstige tsaar een landloze Duitse edelman was. Alexander begreep de boodschap. Tijdens de onderhandelingen met Napoleon eiste hij dat de schoonfamilie van zijn broer hersteld zou worden in haar vroegere status. Toen beide keizers, Napoleon en Alexander, elkaar bijgevolg op 25 juni 1807 ontmoetten om de vrede van Tilsit te tekenen, beloofde Napoleon zijn Russische collega dat hij het hertogdom Coburg-Saalfeld zou herstellen en het zelfs zou uitbreiden met het grondgebied van het rijke aangrenzende prinsdom Bayreuth.

Twee weken later legde Augusta's oudste zoon Ernst de eed van trouw aan Napoleon af te Leipzig en werd regerende hertog. Coburg-Saalfeld werd hierdoor officieel een bondgenoot van Napoleon. Ernst III hield prompt op zijn nog steeds gigantische schulden te betalen. Hij behoorde thans tot de vrienden van Frankrijk, de winnaar van de oorlog, en winnaars betalen geen schulden. Toen de oude

Kretschmann hiertegen protesteerde en in Munchen een boek liet publiceren over de Coburgse staatsfinanciën, zond Ernst zijn broer Leopold naar Munchen om het boek te laten verbieden door de koning van Beieren. Deze laatste vond het raadzaam de nieuwe protégé's van de Franse keizer niet voor het hoofd te stoten, en ging daarom op Leopold's verzoek in.

Omdat Napoleon het prinsdom Bayreuth echter nog niet bij Coburg had aangehecht, besloten Ernst en Leopold naar Parijs te trekken. Ernst wilde er de Franse keizer aan zijn belofte herinneren en Leopold wilde een betrekking vragen aan het Franse hof. Volgens Augusta zouden de belangen van Coburg het best gediend worden door iemand die constant in de nabijheid van Napoleon vertoefde. Op 14 oktober 1807, dag op dag één jaar na de Duitse nederlaag te Jena, kwamen beide broers, de 23-jarige Ernst en de bijna 17-jarige Leopold, in de Franse hoofdstad aan. ➤

Manu Ruys had het ooit over „de wufte escapades” van de Belgische Saksen-Coburgs. Waar hebben ze die vandaan? Misschien uit het Napoleontische Parijs. Als je daar een meisje een stoel aanbod, dan vroeg ze jou in haar bed: „*Ici quand on prie une dame de s’asseoir [sic] elle se couche, das ist so ihre Gewohnheit*,” zo schreef prins Leopold ooit aan zijn oudste zus Sophie vanuit Parijs.⁵ De 16-jarige Duitse prins en zijn broer, de 23-jarige hertog Ernst III van Coburg-Saalfeld, brachten in Parijs dan ook veel tijd door tussen de lakens.

In oktober 1807 was de met Frankrijk collaborerende Ernst III met zijn jongste broer naar Parijs gekomen om Napoleon te herinneren aan zijn belofte dat het kleine hertogdom Coburg-Saalfeld zou worden uitgebreid met het aangrenzende prinsdom Bayreuth. Napoleon had voor hertog Ernst echter slechts misprijzen. Hij was hem alleen ter wille was geweest omdat zijn zus Juliana gehuwd was met kroonprins Constantijn van Rusland. In werkelijkheid was Napoleon nooit van plan geweest om Bayreuth aan Coburg te geven.

Trofee

Toen Ernst de Franse keizer om een audiëntie vroeg, hield die hem wekenlang aan het lijntje. Dit zou de ijdele hertog mateloos geïrriteerd hebben, ware het niet dat hij in de Franse hoofdstad een beeldschone zwartharige danseres had ontmoet. De 18-jarige Pauline Panam stond bekend als „*la belle Grecque*”

omdat haar vader afkomstig was uit het Griekse Smyrna (vandaag Izmir in Turkije). Ze overtuigde Ernst ervan dat hij in Frankrijk het enige gevonden had dat ècht de moeite waard was: zichzelf. De verliefde Ernst keerde daarom met Pauline als trofee naar Coburg terug, en liet Leopold in de lichtstad achter om de belangen van de familie te behartigen.

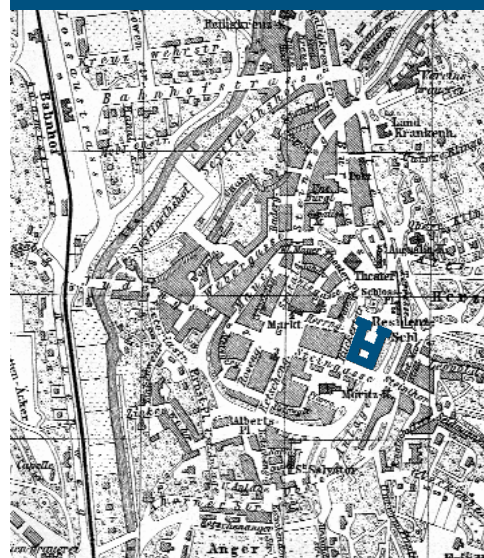
In Coburg begon Ernst, die dankzij de collaboratie met Frankrijk voor het eerst over geld beschikte, aan de restauratie van de Veste en het Ehrenburg-paleis en aan de bouw van een lusthof, het Rosenau, vijf kilometer ten noordoosten van de stad.

Leopold deed intussen zijn best, maar bij Napoleon geraakte hij niet. Wel trok de lange, knappe jongen, met zijn groene ogen, zijn mooie gelaat, fijne handen en galante Russische generaalsuniform, de aandacht van alle dames aan het Franse keizerlijke hof. Ze waren gecharmeerd door deze jeugdige Duitser die nog maar pas de andere sekse had ontdekt en bereid was veel te leren. Zelfs keizerin Josephine, Napoleons echtgenote, een vurige mulat afkomstig van het Antilliaanse eiland Martinique, viel voor Leopold. Men zei dat Josephine, ondanks haar 44 jaar, nog steeds de mooiste vrouw ter wereld was. Ze beloofde Leopold dat ze een ontvangst bij de keizer zou regelen. Leopold bezocht Josephine elke dag. „De keizerin beschermt mij,” zo schreef hij eind december 1807 aan zijn familie in Coburg.⁶

Nimfen

Ook haar dochter, de 24-jarige Hortense de Beauharnais, de echtgenote van Napoleons broer Louis, die door de keizer zopas tot koning van Holland was benoemd, had een boontje voor onze prins. Hortense was even promiscue als haar moeder. Ze nodigde Leopold elke namiddag bij haar uit. In maart 1808 verkreeg hij uiteindelijk zijn audiëntie met Napoleon. Leopold vroeg de keizer of hij hem mocht dienen als ordonnans. De Corsicaan beet bits van zich af: „Nooit wil ik een Duitser aan mijn hof!” Zowel Napoleon als zijn broer Louis wilden Leopold uit de buurt van hun vrouwen. Jaren later, tij- ►

De lange, knappe jongen met zijn groene ogen, zijn mooie gelaat, fijne handen en galante Russische generaalsuniform trok de aandacht van alle dames aan het Franse keizerlijke hof.

In Coburg begon Ernst, die dankzij de collaboratie met Frankrijk voor het eerst over geld beschikte, aan de restauratie van de Veste en het Ehrenburg-paleis

Het Ehrenburg-paleis in het centrum van Coburg dateert uit de zestiende eeuw. Het gebouw was oorspronkelijk een klooster dat door de Lutheraanse hertogen tijdens de Reformatie werd aangeslagen.

◀ dens zijn ballingschap op Sint-Helena zou Napoleon zich herinneren dat Leopold „de mooiste man was die ik ooit in het Tuileriënpaleis zag.”⁷ Leopold keerde naar Coburg terug. Zoals zijn achterkleinzoon Leopold III later zou ontkennen dat hij Adolf Hitler gelukwensstelegrammen stuurde op zijn verjaardag, zou Leopold later steeds ontkennen dat hij Napoleon ooit om een betrekking vroeg. Hij beweerde dat hij altijd trouw gebleven was aan Duitsland en Rusland. In 1810 gaf hij echter zijn ontslag uit het Russische leger omdat de spanningen tussen Frankrijk en Rusland begonnen op te lopen. Coburg was immers een bondgenoot van Frankrijk; een Coburgs regiment vocht aan Franse zijde mee in Tirol en Spanje. Leopold bracht zijn dagen door in zijn private tuintje in het centrum van Coburg, waar hij in het romantisch tuinhuisje (dat er vandaag nog steeds staat) musiceerde, dichtte onder de naam „Leopoldo von Rosenau,” en droomde van „die Nymphen der Hauptstadt.”⁸

Liefdesverdriet

Een dezer Parijse nimfen ging het intussen minder voor de wind. Hertog Ernsts concubine Pauline Panam werd door Augusta, de hertogin-moeder, in het Ehrenburg-paleis geduld zolang ze geen last verkocht. Toen „de schone Griekse” in juni 1808 zwanger werd en van trouwen begon te spreken, werd ze onverbiddelijk weggejaagd.

In de zomer van 1809 bezocht Leopold zijn zus Victoria. Ze was door haar moeder Augusta uitgehuwelijkt aan prins Emich-Karl von Leiningen. De prins, 23 jaar ouder dan Victoria, was de kinderloze weduwnaar van Augusta's jongste zus. Victoria woonde met haar man en twee kinderen in Amorbach, halverwege tussen Mainz en Würzburg. De rentmeester van prins Leiningen was de baron von Tubeuf. Leopold werd verliefd op diens dochter Polixena.

Het meisje deed hem Josephine, Hortense en alle andere Parijse nimfen vergeten. Hij vroeg Polixena ten huwelijk, maar haar ouders weigerden. Zij vonden dat er alleen maar moeilijkheden van konden komen als een meisje uit de lagere adel trouwde met een prins. Door liefdesverdriet overmand keerde Leopold terug naar zijn tuintje in Coburg. Hij bleef Polixena schrijven tot minstens oktober 1810. Wie weet wat er gebeurd zou zijn als haar ouders zich niet tegen het huwelijk hadden verzet? Dan had Leopold zich wellicht in Amorbach gevestigd en een bezadigd leven geleid in een grote tuin met een schare kinderen, zonder ooit koning der Belgen te worden. Helaas, het mocht niet zijn...

Overloperij

Tussen 1809 en 1812 leidde de jonge prins een doelloos leven waarin hij reisde naar Zwitserland, Oostenrijk en Italië, en korte bezoeken bracht aan Parijs. Josephine was in 1810 gescheiden van Napoleon, maar Leopold kwam nog vaak langs bij haar dochter Hortense. Zij woonde alleen met haar zoon-tjes, waarvan er sommigen haar wettige echtgenoot als vader hadden (zoals Louis, de latere keizer Napoleon III – alhoewel men ook beweert dat diens echte vader de Nederlandse admiraal Carel-Hendrik Verhuell is) en sommi-

Ernst III, hertog van Saksen-Coburg-Saalfeld.

gen officieel bastaards waren (zoals Charles-Auguste de Morny, wiens vader, de graaf de Flahault, zelf een bastaardzoon was van de prins de Talleyrand die later België hielp ontstaan).

In 1812 viel Napoleon Rusland binnen met een leger van 600.000 man, waaronder een klein Coburgs regiment. Meer dan een half miljoen Europeanen kwamen om in de barre Russische winter. Slechts 50.000 soldaten van het invasieleger overleefden Napoleons hoogmoed. Van de 476 soldaten uit Coburg keerden er slechts dertien terug. Zodra het nieuws van de Franse nederlaag bekend werd, liepen de Saksen-Coburgs over naar het winnende kamp. Leopold was de allereerste Duitse prins die in maart 1813 op het Russische hoofdkwartier in Polen aankwam om zijn diensten aan te bieden bij de strijd tegen Frankrijk. Hij werd hartelijk begroet door zijn schoonbroer, kroonprins Constantijn, en werd door diens broer tsaar Alexander in zijn vroegere functie van generaal van het Russische leger hersteld.

Elfenau

Aldus deed onze prins zijn allereerste gevechtservaring op bij Kùlm (Chlumec) in Bohemen op 29 augustus 1813. Het was één van de schermutselingen die voorafgingen aan de slag van Leipzig (16 tot 19 oktober) waarbij de Fransen in de pan werden gehakt door Russen, Oostenrijkers en Pruisen. Leopold was er echter niet bij in Leipzig. Alexander en Constantijn hadden hun „generaal” immers nodig voor een ander gevecht dan dat tegen de Fransen: hij moest zijn zus Juliana ervan overtuigen om terug in te trekken bij haar man.

Ik vertelde hierboven reeds hoe Juliana van Saksen-Coburg op 14-jarige leeftijd uitgehuwelijkt was aan de Romanovs, hoe zij vijf jaar lang vernederd werd door haar perverse echtgenoot en hoe ze uiteindelijk in 1801 naar Zwitserland vluchtte, waar zij thans leefde in het kasteel Elfenau bij Bern (vandaag de residentie van de Zwitserse president).

Tsaar Alexander, die zelf geen zoons had, wenste dat zijn broer zich zou verzoenen met

Juliana van Saksen-Coburg-Saalfeld, groothertogin van Rusland, een geboren verleidster.

de 32-jarige Juliana zodat zij voor een nieuwe generatie Romanovs kon zorgen. De tsaar maakte Constantijn duidelijk dat indien het niet tot zo'n verzoening zou komen, hij afstand moest doen van zijn rechten op de troon ten gunste van hun jongste broer Nicolaas.

Constantijn wilde zich wel verzoenen met Juliana, maar deze laatste had het intussen al twaalf jaar naar haar zin. Ook in Bern vierde de nimfomanie hoogtij. Ze had een aantal relaties gehad, waaronder eentje met haar kamerheer dat in 1808 had geresulteerd in de geboorte van een zoon, die later zou trouwen met een bastaarddochter van Juliana's broer Ernst. Daarna verleide Juliana haar gynaecoloog, Dr. Rudolf Schiferli, een vooraanstaand vrijmetselaar en professor aan de universiteit van Bern. Schiferli was een gehuwde man met kinderen, maar ook Juliana schonk hem een kind.

Nederlaag en overwinning

Van oktober 1813 tot januari 1814 probeerde Leopold vruchteloos om zijn zus te overtuigen dat het haar plicht was terug te gaan naar Constantijn. Hij vertelde haar dat het lot van de familie Saksen-Coburg afhankelijk was van haar Russische huwelijk, maar Juliana liet zich niet vermurwen. Ook haar minnaar Schiferli werd ingeschakeld. Ernst III verhief hem tot baron (een tactiek die de Coburgs nog steeds gebruiken om steun af te kopen), maar alles was tevergeefs: de koppige Juliana wilde niet terug.

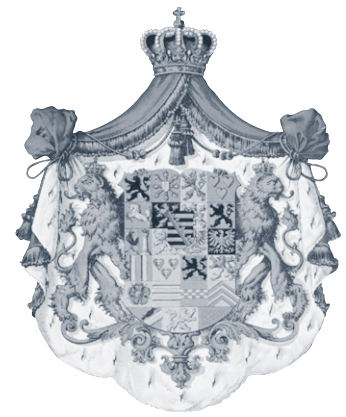
⁵ Jean Puraye en Hans-Otto Lang (red.), *Les Lettres de Léopold Ier à sa soeur la princesse Sophie, à son beau-frère Emmanuel, comte de Mensdorff-Pouilly, et à son neveu Alphonse, comte de Mensdorff-Pouilly 1804-1864*, Luik: Vaillant-Carmanne, 1973, p. 93, Leopold aan Sophie, 25 april 1814.

⁶ Camille Buffin, *La Jeunesse de Léopold Ier, roi des Belges*, Brussel: Lamertin, 1914, p. 15, Leopold aan zijn grootoom Frederik-Josias van Saksen-Coburg-Saalfeld, 26 december 1807.

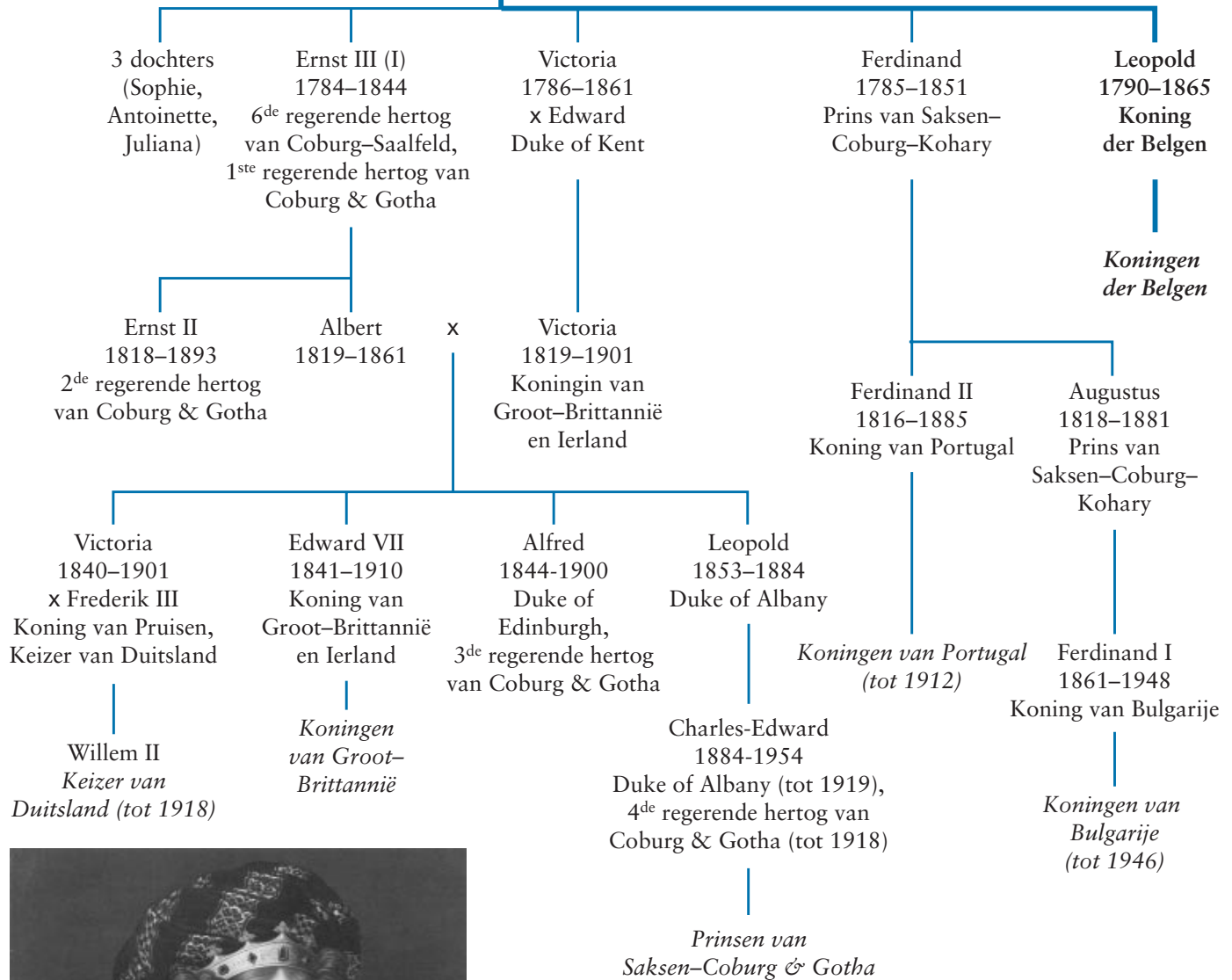
⁷ Emmanuel de las Cases (red.), *Le Mémorial de Sainte-Hélène par le comte de las Cases*, Parijs: Gallimard, 1956-57 (1823), vol. II, p. 298, verklaring van Napoleon op 10 november 1816.

⁸ Puraye en Lang, o.c., p. 93, Leopold aan Sophie, 25 april 1814.

Ernst II x Sophie van Brunswijk-Wolfenbüttel
1724–1800 1724–1802
4de regerende hertog van Coburg-Saalfeld,
hertog in Saksen, markgraaf van Meissen,
landgraaf van Thüringen, graaf van Henneberg, enz.

Franz x Augusta van Reuss-Ebersdorff
1750–1806 1757–1831
5de regerende hertog van Coburg-Saalfeld

Stammoeder
Augusta op
latere leeftijd.

◀ Op 14 januari 1814 kwam kroonprins Constantijn persoonlijk naar Elfenau. Vier dagen lang probeerde hij samen met Leopold om Juliana te overhalen. Ze bleef weigeren, hetgeen Constantijn tot een razernij bracht die Juliana nog meer sterkte in haar verzet nooit bij hem terug te keren. De laatste ontmoeting tussen de twee echtelieden vond plaats op 18 januari. De kroonprins liet zich uiteindelijk in 1820 van Juliana scheiden, gaf daarbij zijn rechten op de troon op, hertrouwde met een Poolse gravin en stierf aan cholera in 1831.

Leopold zelf hield aan zijn vier maanden durende verblijf in Bern een levenslange vriendschap met Rudolf Schiferli en een lidmaatschap van de loge over. Dankzij Schiferli werd hij op 1 november 1813 in de vrijmetselarij opgenomen.

Na zijn nederlaag tegen zijn zus vervoegde Leopold het Russische leger dat inmiddels aan de invasie van Frankrijk was begonnen. Afgezien van een klein incident nabij Troyes op 25 maart 1814, nam Leopold aan geen enkel gevecht deel. Wel rukte hij op 31 maart samen met tsaar Alexander en het zegevierende Russische leger Parijs binnen. „Ik kan me geen mooier moment herinneren dan toen ik, als overwinnaar, de stad binnentrok waar ik zo'n miserabel bestaan had geleid,” zo schreef hij aan zijn zus Victoria.⁹

Brave jongen

De aanwezigheid van duizenden Russen, waaronder ettelijke rijke edellieden, dreef de prijs van de liefde in Parijs op, hetgeen Leopold tot matiging noopte. Aan zijn zus Sophie schreef hij: „Ik gedraag me als een bra-

Leopold, de ladykiller.

Het Rosenau.

ve jongen. Ik denk niet aan de liefde. Als de pleziertjes niet zo duur waren, dan zou ik me heel zeker niet zo redelijk gedragen.”¹⁰ Wel zocht hij Hortense de Beauharnais op, thans door iedereen in de steek gelaten. Hij hielp ook haar moeder, ex-keizerin Josephine, uit de nood door haar in contact te brengen met tsaar Alexander. Op 16 april kwam Leopold met de tsaar bij Josephine op bezoek. De ex-keizerin was ziek. De tsaar stuurde zijn geneesheer, maar ze overleed zes weken later, nog geen 51 jaar oud. Alexander was onder de indruk dat een onbeduidende Duitse prins als Leopold jaren tevoren erin geslaagd was de gunst van de toen zo mooie en machtige keizerin te winnen.

Eind mei werd Leopold door de tsaar ontboden voor een dringend onderhoud. De prins was ongerust. Hij wist dat Pruisen de annexatie van de Saksische erflanden, waaronder Coburg-Saalfeld, nastreefde. Nu Juliana Constantijn definitief had afgewezen en de Saksen-Coburgs bijgevolg hun belang voor de Romanovs hadden verloren, vreesde Leopold dat de tsaar zou instemmen met de Pruisische eisen. Daarom probeerde Leopold zelf een schoonbroer van de tsaar te worden. Hij begon te flirten met Catharina, Alexanders oudste zus, de weduwe van de hertog van Oldenburg. De vrouw was lelijk (volgens tijdsgenoten had ze „Aziatische gelaatstreken”) en zeer schrandere – kenmerken die Leopold lie-

⁹ Buffin, o.c., p. 83, Leopold aan Victoria, 11 april 1814.

¹⁰ Puraye en Lang, o.c., p. 95, Leopold aan Sophie, 25 april 1814.

Charlotte:
een flink
stuk vlees.

Charlotte zat vol frustraties. Ze stotterde als ze opgewonden raakte, stampte met de voeten, gilte en mepte om zich heen als ze haar zin niet kreeg.

ver niet zag in een vrouw – maar ze liet zich Leopolds attenties welgevallen.

Competitie

Alexander had echter een onverwachte boodschap. De geallieerden wilden Frankrijk omringen met sterke bufferstaten. Daarom moesten de Nederlanden herenigd worden. Het was echter ondenkbaar dat Nederland een republiek kan blijven. Daarom werd het als koninkrijk aan Willem van Oranje, de zoon van laatste Hollandse stadhouder, geschonken. Het probleem was dat de oudste zoon van de nieuwe Nederlandse koning op trouwen stond met kroonprinses Charlotte van Engeland. Bijgevolg riskeerden Groot-Brittannië en de Nederlanden op termijn dezelfde vorsten te hebben, hetgeen het Europese machtsevenwicht zou verstoren.

„En dus,” sprak Alexander, „heb ik de keizer van Oostenrijk en de koning van Pruisen voorgesteld dat *gij* met Charlotte, de toekomstige koningin van Engeland, zult trouwen.” „Maar ze is verloofd met de prins van Oranje,” stamelde Leopold. „En dan? Gij zijt zo knap dat geen enkele vrouw u kan weerstaan,” antwoordde de tsaar. Hij voegde er aan toe dat hij zijn zus Catharina, zozeer onder Leopolds indruk, reeds naar Londen had gestuurd om daar voor hem bij Charlotte ten beste te spreken, en kondigde aan dat hij begin juni samen met Leopold naar Londen zou gaan waar alles reeds in gereedheid werd gebracht voor het allereerste bezoek ooit van een Russische tsaar. Alexander vertelde Leopold ook dat de keizer van Oostenrijk hem de rijke heerlijkheid Holzkirchen, nabij Würzburg in Nederfrankland, zou schenken indien hij in zijn opzet zou slagen. In werkelijkheid had de keizer met de tsaar gewed dat het Leopold nooit zou lukken om Charlotte te huwen. „Ik verwed er Holzkirchen om,” had hij gezegd.

Leopold stond perplex, maar niet voor lang. Het vooruitzicht van een liefdescompetitie voor de troon van Engeland stond hem wel aan. „Ik ga naar Londen met de tsaar,” zo schreef hij zijn zus Sophie op 31 mei: „Ik moet eerlijk bekennen dat ik deze reis beschouw als een soort gevecht.”¹¹

Het zou de eerste veldslag worden tussen Coburg en Oranje.

¹¹ Puraye en Lang, o.c., p. 101, Leopold aan Sophie, 31 maart 1814.

En zo werd de 23-jarige „ladykiller” Leopold van Saksen-Coburg begin juni 1814 door de Russische tsaar Alexander naar Londen werd gestuurd om er het huwelijk te dwarsbomen tussen prins Willem van Oranje en de 18-jarige Charlotte, de erfgename van de Britse kroon.

Groot-Brittannië werd al honderd jaar geregeerd door Duitsers. Koning George III was tegelijk vorst van Groot-Brittannië en Hannover. Omdat de 76-jarige koning gek was, werd het regentschap waargenomen door een prins-regent: ‘s konings oudste zoon, George, de 52-jarige prins van Wales. Deze George was Charlotte’s vader. Stel jezelf een karikatuur voor van een grote, vette Duitser en je hebt een goed beeld van hem. Afgezien van zijn over-over-over-grootmoeder Elizabeth Stuart (1596-1662), de dochter van de Schotse koning James VI (James I in Engeland), bestond George’s hele stamboom uit Duitsers. Zijn dochter Charlotte was nog Duitser dan hij. Haar moeder was de struisgebouwde Caroline van Brunswijk-Wolfenbüttel, een achternicht van Leopold. Indien u wil weten hoe de jonge prinses er uitzag, stel je dan het beeld voor van een 18-jarige dochter van twee grote, zware Teutonen. Het meisje was, volgens hofdame Charlotte Bury, „een flink stuk vlees; volle boezem, grote schouders, een voluptueus geheel.” Een vriendin schreef: „Ze heeft blauwe ogen en opvallend blond haar, veeleer karakteristiek voor haar Duitse dan haar Engelse afkomst.” Charlotte zat vol frustraties, veroorzaakt door haar opvoeding. Ze stotterde als ze opgewonden raakte, stampte met de voeten, gilte en meppe om zich heen als ze haar zin niet kreeg, en, aldus Lady Glenbervie, „ze slaat geregeld kreten uit die lijken op vloeken.”¹²

De Venus van Wales

Charlotte was het slachtoffer van de zielige oorlog tussen haar ouders. Haar vader, de dikke prins van Wales, was in 1785, als 23-jarige, in het geheim in het huwelijk getreden met een magere Engelse, de zeven jaar oudere weduwe Maria Fitzherbert. Niet alleen was Maria niet van adel, ze was bovendien katholiek. Volgens de Britse grondwet verliest een koninklijke prins zijn recht op de troon als hij met

een katholiek trouwt. Toen koning George III (op dat ogenblik nog niet gek) vernam wat zijn zoon had gedaan, barstte hij in woede uit. Hij dwong de prins om zijn katholieke vrouw te verlaten en arrangeerde een huwelijk met Caroline van Wolfenbüttel. Dit huwelijk vond plaats op 8 april 1795, maar de prins van Wales had zo’n afkeer van zijn hoogblonde, zwaarlijvige 27-jarige bruid dat zijn vrienden hem tijdens de huwelijksnacht dronken moesten voeren alvorens hij bereid was om zijn „dynastieke plichten” te vervullen. Het was meteen raak; net geen negen maanden later, op 7 januari 1796, werd Charlotte geboren.

George weigerde na die ene nacht om nog langer de sponde te delen met Caroline. Hij haalde de magere 40-jarige Maria Fitzherbert terug en dumpte zijn vrouw in een afgelegen paleis. De verstoten prinses van Wales nam wraak door de ene minnaar na de andere te nemen en grote schandalen te veroorzaken, onder andere door naakt („gekleed als Venus,” zegt Lady Bury’s dagboek)¹³ op een gemaskerd bal te verschijnen. George was razend, maar Caroline antwoordde gevat dat haar enige zonde ooit „het plegen van overspel met de echtgenoot van mevrouw Fitzherbert” was geweest.¹⁴

Vervloekte Hollander

George en Caroline haatten elkaar hartsgrondig. Charlotte werd de inzet van hun ruzie. George verbood Caroline om haar kind te zien, op twee uurtjes om de veertien dagen na. Caroline probeerde Charlotte tot haar evenbeeld te maken. Toen het meisje eens, op 16-jarige leeftijd, bij haar moeder op bezoek was, sloot Caroline haar dochter op in de slaapkamer samen met een van haar eigen minnaars. „Amuseer jullie,” zo riep ze toen ze de deur in het slot draaide.¹⁵

De prins-regent had inmiddels besloten om Charlotte uit te huwelijken aan prins Willem van Oranje. Willem was een dapper soldaat die met de hertog van Wellington tegen Napoleon had gevochten. Hij was rijk, maar dom. „Veel moet men van hem niet verwachten,” zei Wellington.¹⁶ Toch was Charlotte onder de indruk. „Hij is heel aardig,” schreef ze aan een vriendin, „en helemaal niet zo vervelend als ik had verwacht.”¹⁷

George en
Caroline,
twee dikke
Duitsers

De verloving werd officieel geregeld, maar Charlotte's mening over Willem sloeg om toen ze vernam dat zijn vader koning der herenigde Nederlanden zou worden. De Oranjes zouden bijgevolg in Nederland moeten gaan wonen. Charlotte vreesde dat haar vader haar uit Engeland weg wilde hebben zodat hij zou kunnen scheiden van haar moeder. Het meisje trok partij voor haar moeder. Ze meende dat het George's schuld was dat Caroline zich onbetamelijk gedroeg. Mijn moeder, zei Charlotte, is „een zeer ongelukkige vrouw, schandelijk verdrukt en onrechtvaardig behandeld.”¹² Ze wilde haar verdedigen. Dat zou ze alleen kunnen door in Londen te blijven. Bijgevolg moest ze van „die vervloekte Hollander” af.¹³ Haar vader stond haar echter niet toe om de verloving te verbreken.

Zwart schaap

Eind mei 1814 brak een fikse ruzie uit tussen de prins-regent en zijn dochter toen Charlotte vernam dat haar moeder niet uitgenodigd was voor de festiviteiten bij het nakende bezoek van de tsaar. De prinses van Wales was dan ook afwezig bij het officiële galadiner dat op 7 juni in Londen werd gegeven ter verwelkoming van de tsaar. Tijdens het diner deed zich een incident voor toen een knappe Russische generaal, Leopold van Saksen-Coburg, de prins-regent naar zijn vrouw vroeg en verzocht of hij haar, gezien zij zijn achternicht was, met een bezoek mocht vereren. George schreeuwde

dat dit uitgesloten was.

Wellicht had groothertogin Catharina, de zus van de tsaar, Leopold ingefluisterd dat hij Charlotte's warme sympathie kon opwekken door een incident uit te lokken rond de afwezigheid van haar moeder. Charlotte was in haar nopjes met het incident, maar het verwachte doel werd niet bereikt. Integendeel, de prinses viel voor een andere „ladykiller” uit het gezelschap van de tsaar, de 35-jarige prins Frederik-Augustus van Pruisen.

De smoorverliefde Charlotte slaagde er de komende dagen in om ettelijke intieme ontmoetingen te versieren met haar Pruis, die ze „F” noemde in brieven aan haar boezemvriendin Mercer Elphinstone. Al gauw gaf ze zich volledig aan hem. „De zaken gingen zeer ver,” bekende ze aan Mercer.¹⁴ Ze wist niet dat F het zwarte schaap was van de Pruisische koninklijke familie en dat hij in Berlijn reeds getrouwd was met een niet-adellijke dame.

Op 16 juni verbrak Charlotte, zonder haar vader in te lichten, haar verloving met prins Willem door hem in een kort briefje de bons te geven. Dit was een zwaar affront voor de hele Oranje-familie, uitgerekend op het ogenblik dat de tsaar en de halve Europese hoge adel in Londen op bezoek was. De woedende George liet zijn opstandige dochter opsluiten in zijn paleis. „Geen enkele dreigement zal mij ertoe overhalen met die vervloekte Hollander te trouwen,” schreef ze aan Mercer.¹⁵ Toen ze vernam dat F naar zijn vrouw in Berlijn was teruggekeerd, voelde ze zich bedrogen, maar ze

¹² De citaten komen uit: Alison Plowden, *Caroline & Charlotte – The Regent's Wife and Daughter 1795-1821*, Londen: Sidgwick & Jackson, 1989, pp. 89 en 93. En uit: Flora Fraser, *The Unruly Queen – The Life of Queen Caroline*, Londen: Macmillan, 1996, p. 223.

¹³ Plowden, o.c., p. 179.

¹⁴ Plowden, o.c., p. 95.

¹⁵ Plowden, o.c., p. 102.

¹⁶ Herman-Theodoor Colenbrander, *Willem II, Koning der Nederlanden*, Amsterdam: Meulenhoff, 1938, p. 17, Wellington aan Bathurst, 18 mei 1813.

¹⁷ Plowden, o.c., p. 135, Charlotte aan Cornelia Knight.

¹⁸ Plowden, o.c., p. 138.

¹⁹ A. Aspinall (red.), *Letters of Princess Charlotte 1811-1817*, Londen: Home and Van Thal, 1949, p. 186, Charlotte aan Mercer Elphinstone, 26 februari 1815.

²⁰ Aspinall, o.c., p. 163, Charlotte aan Mercer Elphinstone, 8 november 1814.

²¹ Aspinall, o.c., p. 186, Charlotte aan Mercer Elphinstone, 26 februari 1815.

bleef hopen dat hij voor haar zou kiezen en terugkomen.

Rare schepselen

Leopold probeerde inmiddels Charlotte's aandacht te trekken. Telkens de prinses een ritje ging maken in het park, reed hij toevallig op zijn paard langs en, zo lachten de hofdames, „deed zijn uiterste best om opgemerkt te worden.”²² Hij maakte zelfs zijn opwachting op het paleis, maar Charlotte nodigde hem niet uit op de thee. Ze was nog steeds verliefd op F. Inmiddels was Leopold ook bij de prins-regent op bezoek geweest. Hij wist immers dat hij geen kans maakte op een huwelijk met Charlotte als hij op een veto van haar vader zou botsen. Daarom ging hij zijn excuses aanbieden voor het incident tijdens het galadiner. Hij vertelde dat hij niet op de hoogte was geweest van het schandelijke gedrag van zijn achternicht. Hij vleide George zozeer dat deze hem vergaf en hem nadien omschreef als „een uiterst welopgevoede en fijne jongeman.”²³ Op 4 juli 1814 bereikte Leopold echter het nieuws dat zijn schoonbroer, de prins van Leiningen, was gestorven. Daarop keerde hij naar Duitsland terug. Hoewel Charlotte tijdens de voorbije maand amper met Leopold had gesproken, speelde ze

hem in een ruzie met haar vader plots uit als een alternatief voor de prins van Oranje. De prins-regent eiste nog steeds dat zijn dochter met Willem zou trouwen, maar zij stampvoette: „Nooit! Ik wil de prins van Coburg!!” In werkelijkheid hoopte ze nog altijd dat F, aan wie ze tientallen passionele brieven stuurde, terug zou komen, maar tegen haar vader bleef ze herhalen dat ze Leopold wilde. „Wat zijn wij toch rare schepselen,” schreef ze aan Mercer. „Het feit dat het hart van een vrouw volledig aan één man toebehoort terwijl zij, zoals ik, bezig is om de weg voor een ander vrij te maken, zou absoluut ongeloofwaardig overkomen in een roman, en toch is het waar.”²⁴

Op 18 januari 1815 brak haar hart toen ze een brief ontving van F die haar geen enkele hoop liet. Ze ging uithuilen bij twee oude tantes, prinses Mary en prinses Frederica, aan wie ze toevertrouwde dat ze „niet het minst” verliefd was op Leopold, maar dat ze wel een goede dunk van hem had en daarom liever met hem zou trouwen dan met elke andere man.²⁵ De tantes schreven Leopold dat hij de prins van Wales formeel om de hand van zijn dochter moest vragen, maar ondanks hun aandringen deed hij het niet. Hij vond dat de zaak niet overhaast mocht worden en wilde absolute zekerheid dat zijn verzoek ingewilligd zou worden.

Achter Leopold's vleierende façade ging een koud-berekenend brein en een brandende ambitie schuil.

²² Plowden, o.c., p. 152.

²³ Id.

²⁴ Aspinall, o.c., p. 165, Charlotte aan Mercer Elphinstone, 11 november 1814.

²⁵ Plowden, o.c., p. 174.

Spotprent van 29 Juni 1814 op het afbreken der verloving van den Prins van Oranje met Prinses Charlotte.

Markies Beetje-bij-Beetje

Spoedig wist het hele Britse hof dat de ijdele Leopold als de dood was voor het risico dat hij afgewezen zou worden. Nog liever zou hij Charlotte laten vallen dan dat hij een blauwtje wilde lopen. Die houding leverde Leopold weinig respect op. De prins-regent noemde hem spottend „*Monsieur Doucement*” en „*le Marquis peu-à-peu*.”²⁶ Volgens Charlotte's ko-zijn, Lord Frederick Fitzclarence, was Leopold „*a damned humbug*” (een verdomde zak). Lady Bury die de Coburger op het continent ontmoette, vond hem leep en onbetrouwbaar. Het viel haar op dat hij zijn gesprekspartners nooit aankeek. Allison Plowden, de moderne biografe van prinses Charlotte, schrijft dat er achter Leopold's „hoffelijke, vleiende façade een sluw koud-berekenend brein en een brandende ambitie schuilging. Hij was bereid minzaam te zijn terwijl hij zich met de ellebogen omhoog werkte.”²⁷

In de winter van 1814-15 verbleef Leopold in Wenen waar hij deelnam aan het congres dat de nieuwe grenzen van Europa vastlegde. Hij verkreeg er dat het hertogdom Coburg-Saalfeld, „wegens zijn verdiensten in de strijd tegen Napoleon,” uitgebreid werd met de heerlijkheid Sankt-Wendel in de Nederpalts (vandaag Saarland). Leopold flirtte er met prinses Catharina Bagatrimon, de schatrijke 31-jarige weduwe van een Russische edelman, die de „naakte engel” genoemd werd en tijdens het Congres van Wenen affaires had met tsaar Alexander, prins Ludwig-Ferdinand van Pruisen, kroonprins Willem van Württemberg en de Oostenrijkse kanselier Metternich. De mannen wisselden hun ervaringen over haar met elkaar uit: er werd op het congres niet alleen over de grenzen van Europa gesproken, maar ook over die van prinses Bagatrimon.

Charlotte's vriendin Mercer vernam dat Leopold zich in Wenen had verloofd met een zekere Gabrielle, een 17-jarige Hongaarse. „Hoe meer ik me in begin te stellen op een huwelijk met Leopold, hoe meer ik wanhoop,” schreef Charlotte aan haar vriendin.²⁸ Het gerucht van de verloving bleek echter vals.

In de lente bereikte Wenen het nieuws dat Napoleon uit Elba was ontsnapt en opnieuw de macht had gegrepen in Parijs. Iedereen haastte zich uit Wenen weg. Op 18 juni vond de slag bij Waterloo plaats, waar de Corsicaan definitief verslagen werd. Prins Willem van Oranje kreeg er een kogel in de schouder. Leopold en zijn broer hielden zich echter in Coburg schuil, voorzichtig wachtend op de uitkomst van het gevecht.

De zomer van 1815 ging voorbij. Charlotte vernam in de herfst dat Leopold in Parijs was. „O, waarom steekt hij het Kanaal niet over? Dat neemt slechts enkele uren in beslag. Ik ver-

lang zo naar zijn komst,” zuchtte ze. Maar Leopold kwam niet. In oktober bezochten enkele Duitse prinsen Londen met de nauwelijks verholde hoop om een Britse kroonprinses voor zich te winnen. „Het beste dat ik kan doen,” schreef Charlotte wrang aan Mercer, „is met de hele hoop tegelijk trouwen.”²⁹

Tijgerin

Opnieuw was het tsaar Alexander die Leopold ter hulp kwam. Hij bood Willem van Oranje de hand aan van zijn zus Anna. De Nederlandse kroonprins greep onmiddellijk de kans om de machtige Romanovs tot zijn schoonfamilie te maken. Nu de Britse prins-regent alle hoop op een huwelijk tussen zijn dochter en Willem van Oranje zag vervlieden, gaf hij Charlotte toestemming om met Leopold te trouwen. Daarop haastte deze laatste zich naar Londen, waar hij Charlotte op 26 februari 1816 na achttien maanden terugzag.

Het huwelijk vond plaats op 2 mei. Leopold werd benoemd tot veldmaarschalk in het Britse leger, lid van het Hogerhuis en ridder in de orde van de kousenband. Ook kreeg hij van zijn schoonvader het kasteel van Claremont ten westen van Londen cadeau en van de Oostenrijkse keizer de heerlijkheid Holzkirchen. Charlotte liet verstaan dat ze er geen genoegen mee zou nemen dat Leopold later slechts prins-gemaal zou zijn. „Mijn Leopold zal koning zijn, door iedereen als dusdanig erkend,” vertelde ze aan Madame de Boigne, de vrouw van de Franse ambassadeur. „En terwijl ze dit zei,” aldus Madame de Boigne, „stampte ze met haar verre van kleine voeten op de grond om haar woorden kracht bij te zetten.”³⁰ Spoedig werd Charlotte helemaal door Leopold gedomineerd. Toen Mercer zich verloofde met de Franse graaf de Flahault schreef Charlotte aan haar vriendin: „Leopold wil dat ik je terecht wijs voor je intimiteit met Flahault.”³¹ Mercer voelde zich beledigd en aan een diepe vriendschap kwam een abrupt einde, zoals Leopold ongetwijfeld had bedoeld. Flahault was lange tijd de minnaar geweest van Leopolds voormalige liefde Hortense de Beauharnais en hij wist te veel intieme details over Leopolds verleden die deze laatste liever geheim wilde houden voor zijn vrouw. Leopold, schreef Madame de Boigne, „zal altijd op zijn hoede moeten zijn, want de jonge tijgerin zou kunnen ontdekken dat ze klauwen heeft.”³² Anderhalf jaar na zijn huwelijk was Leopold echter weduwnaar. ➤

Markies beetje-bij-Beetje.

²⁶ Buffin, o.c., p. 126.

²⁷ Plowden, o.c., p. 188.

²⁸ Plowden, o.c., p. 178.

²⁹ Plowden, o.c., pp. 182-183.

³⁰ Charles Nicoullaud (red.), *Mémoires de la Comtesse de Boigne, née d'Osmond, publiés d'après le manuscrit original*, Parijs: Plon-Nourrit, 1907-08, vol. II, p. 300.

³¹ Plowden, o.c., p. 191. Flahault, die zelf een bastaard was van de Franse diplomaat (en voormalige bisschop van Autun) Talleyrand, had bij Hortense een eigen bastaardzoon verwekt, Charles Auguste de Morny. Morny zou later minister van Oorlog worden van zijn halfbroer Napoleon III.

³² Nicoullaud, o.c., vol. II, p. 229.

4

De rijkste prins van Engeland

Niemand had er rekening mee gehouden dat de struise Charlotte reeds na anderhalf jaar huwelijk zou sterven zonder kinderen na te laten. Helaas, ze overleed op 6 november 1817 in het kraambed nadat ze bevallen was van een doodgeboren zoontje. Door de dood van zijn vrouw stortte de wereld van de 26-jarige Leopold in. „Het is waar dat ik van haar hield om haar lichamelijke schoonheid,” zo bekende hij aan zijn zus Sophie, „maar ik zweer dat ik haar nobele hart elke dag meer ging waarderen.”³³

Charlotte's dood maakte Leopold echter immens rijk. Het huwelijkscontract tussen prins Leopold van Saksen-Coburg-Saalfeld en de Britse kroonprinses Charlotte bepaalde dat Leopold levenslang een jaarlijkse dotatie van 50.000 pond zou krijgen van de Britse belastingbetaler.³⁴ Dit bedrag, vandaag gelijk aan 6,25 miljoen € (250 miljoen Belgische frank), was zo groot omdat ervan werd uitgegaan dat Leopold als gemaal van de toekomstige koningin en vader van een volgende vorst een grote stand moest ophouden. Het contract voorzag eveneens dat Leopold alle bezittingen van zijn vrouw zou erven. Dit leidde tot een pijnlijke ruzie tussen Leopold en zijn schoonvader die een recent geschilderd portret van zijn dochter wilde verkrijgen, maar uiteindelijk ging alles naar Leopold.

Beloning

Door Charlotte's dood dreigde de Britse Hannover-dynastie uit te sterven. De gekke koning George III had weliswaar zeven zonen, maar alleen de oudste, Leopolds schoonvader, de dikke prins-regent (de latere George IV), was erin geslaagd om in een wettig bed een kind te verwekken. We zagen hierboven hoe dit gebeurde tijdens uitgerekend die éne (jawel, enige) keer dat hij in zijn wettig bed lag. Van de zes overige koningszonen waren er vier ongehuwd, terwijl de andere twee kinderloos waren in hun echtelijk bed.

Om de Hannovers aan te moedigen hun vaderlandse plicht tot procreatie in het echtelijke bed te vervullen, zag het Britse parlement zich na Charlotte's dood verplicht om een flinke financiële beloning uit te loven voor de eerste

prins die erin slaagde een wettig kind te verwekken. De prinsen die allen wegens hun decadente spilzucht grote schulden hadden, konden zo'n beloning goed gebruiken. Ze gooiden prompt hun vriendinnen buiten en gingen zo snel ze konden op zoek naar een deftige prinses. Omdat de Britse prinsen grondwettelijk verplicht waren met protestanten te huwen, was hun keuze voornamelijk beperkt tot Noordduitse prinsessen. De voorraad daarvan was niet alleen klein, maar wegens in teelt in de hoge Duitse adel niet erg aantrekkelijk en evenmin gezond. De oudste van de vier ongehuwde Hannovers, de 52-jarige hertog van Clarence (de latere William IV), zette zijn bijzit, een rondborstige actrice waarbij hij tien kinderen had, aan de deur en nam de lelijke, spitse Adelaïde van Saksen-Meiningen tot bruid. Ze kregen twee ziekelijke dochters, die beiden jong stierven.

Ook de 50-jarige Edward van Kent smiet de vrouw buiten waarmee hij reeds 27 jaar samenwoonde en waarbij hij twee bastaards had. Hij ging Leopold vragen of die toevallig geen gezonde, min of meer aantrekkelijke, vruchtbare Duitse prinses kende waarbij hij snel een kind zou kunnen verwekken. „Probeer mijn zus,” zei Leopold en hij stuurde Edward naar Amorbach; naar zijn zus Victoria, de 31-jarige weduwe van de prins van Leiningen en de moeder van twee levendige kleuters.

In Amorbach werd Edward echter prompt verliefd op Leopolds vroegere vriendinnetje, de beeldschone Polixena von Tubeuf. Hij vergat zelfs de reden waarom hij naar Duitsland was gekomen en vroeg eerst Polixena ten huwelijk. Pas nadat zij weigerde, wendde de hertog van Kent zich met dezelfde vraag tot haar meesteres.³⁵

Edward en Victoria huwden in mei 1818. Een jaar later, op 24 mei 1819, kregen ze een dochtertje, dat naar haar moeder Victoria werd genoemd. Het kind was dik en gezond, „zo rond als een gevuld duifje,” zei haar mama.³⁶

Die lieve nonkel

Leopold zou dus nooit de vader van een Britse vorst worden, maar hij werd een ►

De Veste Coburg, het stamslot van de Saksen-Coburgs, is de grootste burcht van Duitsland. „De grootste willen hebben en zijn” gaat voor deze familie in meerdere betekenissen op.

Het kasteel van Niederfüllbach nabij Coburg. Leopold kocht het in 1819 en beschouwde het als zijn Coburgse thuis. In het boerengat Niederfüllbach vertelt men vandaag nog steeds dat Leopold graag met de dienstmeisjes rollebolde. Vele dorpelingen gaan er dan ook trots op dat Albert II hun kozijn is.

◀ surrogaat-vader voor de kleine Victoria nadat Edward van Kent in januari 1820 onverwacht stierf aan een longontsteking. Leopold nodigde beide Victoria's voor lange logeerperiodes uit op zijn paleis in Claremont zodat hij toezicht kon houden op de opvoeding van zijn nichtje. Zijn zus, die op Kensington Palace woonde, maar jaarlijks slechts een dotatie van 6.000 pond ontving waarmee ze amper toekwam, nam het aanbod graag aan. De jaren in Claremont, zo schreef koningin Victoria later, „waren de mooiste ogenblikken in mijn voor het overige melancholische jeugd. Hoe gelukkig was ik als ik mij in de armen kon werpen van die lieve nonkel, die voor mij altijd een vader is geweest en van wie ik zoveel hield.”³⁷

Intussen was George III in 1820 opgevolgd door Leopolds schoonvader. Beide mannen waren elkaar gaan haten. Leopold liet er weinig twijfel over bestaan dat hij hoopte dat George IV en zijn broer, William van Clarence, snel zouden sterven zodat de minderjarige Victoria de troon kon bestijgen. De Coburger verwachtte dat het Britse parlement hem in dat geval tot regent zou uitroepen.

Leopold wist dat de Hannoveraars weinig geliefd waren en probeerde zich populair te maken door zich publiekelijk van hen te distantiëren. Nadat in Manchester elf mensen doodgeschoten waren tijdens een betoging voor een kieswethervorming, bezocht Leopold de stad, schaarde zich achter de eis van de betogers en

liet zich toejuichen door het volk dat de schuld voor de schietpartij op George stak. Toen George IV een rechtszaak begon om zich van zijn vrouw, koningin Caroline, te laten scheiden, ging Leopold openlijk zijn opwachting maken bij de koningin. Heel Londen kon zien hoe hij in een koets versierd met het koninklijke wapen, naar Caroline's residentie reed om haar zijn steun te betuigen.

Verveling

Leopold zocht eveneens de gunst van de pers door zich als een liberaal en een democraat voor te doen. Desondanks werd hij algemeen gewantrouwd. Het stemde Leopold bitter over de Britten, maar wellicht voelden zij intuïtief aan dat hij niet oprecht was. Leopold was helemaal geen liberaal. Hij hield zijn reactionaire overtuigingen echter voor zich. „Ik ben niet communicatief. Niemand zal mij één verkeerd woord horen zeggen,” schreef hij aan zijn zus Sophie.³⁸ Op feestjes was Leopold niet graag gezien. „Zijn zelfvoldaanheid maakt je moe en zijn hebzucht doet je walgen,” zei de liberale leider Lord Charles Greville.³⁹ De hertog van Wellington, die zich als eerste minister verplicht voelde Leopold soms uit te nodigen, bekende dat hij „oervervelend” was.⁴⁰ „We zaten daar met een groep zageventen,” schreef prinses Lieven, de vrouw van de Russische ambassadeur in Londen, aan prins Metternich over een van Wellingtons feestjes: „Leopold werkte me op de zenuwen met zijn trage manier van spreken en zijn slechte manier van redeneren. Hij is een Jezuïet en een zeur.”⁴¹

Zelf gaf Leopold geen feestjes. Hij was inderdaad erg gierig. Zijn jaarlijkse dotatie van 50.000 pond – veel groter dan de 25.000 pond die de hertog van Clarence als kroonprins kreeg – investeerde hij zeer behendig in moderne ondernemingen en in landgoederen in Bohemen en Hongarije. Al snel was Leopold veruit de rijkste prins van Groot-Brittannië. Ook kocht hij het kasteel van Niederfüllbach, vijf kilometer ten zuiden van Coburg, en een stadspaleis in Wenen. Na de dood van zijn schoonmoeder, George IV's ex-vrouw Caroline, erfde hij eveneens haar bezittingen waaronder

³³ Puraye en Lang, o.c., p. 169, Leopold aan Sophie, 22 december 1817.

³⁴ Het huwelijkscontract van 13 maart 1816 is te vinden in: Buffin, o.c., pp. 132-135.

³⁵ „Dir danken wir unser Glück” schreef de hertogin van Kent later aan Polixena. Geciteerd in: Piet Vermeir, Leopold I – Mens, vorst, diplomaat, Dendermonde: Vermeir, 1965-67, vol. I, p. 36.

³⁶ Mark De Bie, *De Coburger – Leopold I, een monoloog als zelfportret*, Tiel: Lannoo, 1990, p. 30.

³⁷ A. C. Benson en Viscount Esher (red.), *The Letters of Queen Victoria – A Selection of Her Majesty's Correspondence between the Years 1837-1861*, Londen: John Murray, 1908, vol. I, p. 14.

haar luxueuze Italiaanse paleis, de Villa d'Este, in Bellagio aan het Como-meer (van- daag een vijfsterrenhotel).⁴²

Zonnetje in huis

Om de verveling te breken, reisde Leopold veel. Hij verbleef elk jaar meerdere weken in Coburg en Niederfüllbach, en hij zocht graag de zuiderse zon op. Ook zijn liefdesleven zorgde voor afleiding. Er waren affaires met gravin Dolly de Ficquelmont in Napels en met de wulpse Lady Ellenborough in Londen. Dolly moest hij echter delen met haar echtgenoot en Lady Ellenborough met heel Londen. Toch was Leopolds familie in Coburg ervan overtuigd dat hij spoedig zou hertrouwen, maar de vrees om door een nieuw huwelijk zijn vette Britse dotatie te verliezen, weerhield de voorzichtige Leopold daarvan. Er werd eveneens gefluisterd dat hij een serie onechte kinderen had, zowel in Coburg als bij dienstmeisjes in Niederfüllbach. En dan was er nog Louise.

Prinses Louise van Saksen-Gotha-Altenburg, de echtgenote van Leopolds oudste broer, hertog Ernst III van Coburg-Saalfeld, was de enige dochter van hertog August van Gotha. Haar vaders jongste broer, prins Frederik, was een kinderloze homo, hetgeen Louise op termijn tot de erfgename van het welvarende Gotha (twee keer zo groot als het hertogdom Coburg) maakte. Louise keek scheel, maar als zij haar ogen sloot, was ze beeldschoon. „Ze heeft lang, dik kastanjebruin haar en grote blauwe ogen, hoewel erg scheel,” zo schreef een van de Coburg nichtjes, „maar wanneer ze lacht en praat, dan denkt men haast dat het om een frisheid in haar blik gaat en die staat haar wonderwel.”⁴³ Louise lachte graag. Ze was van nature het zonnetje in huis. Geen wonder dat de jonge hertogin erg geliefd werd bij de bevolking van Coburg.

Alberts vader

De opgewektheid van Louise, die in 1817 op 16-jarige leeftijd aan de 33-jarige Ernst was uitgehuwelijkt, was merkwaardig aangezien haar huwelijk ongelukkig was. Over Ernst ver-

telde ik hierboven reeds dat hij een buitengewoon groot libido had. Behalve met zijn vrouw deelde hij de sponde met tientallen meisjes en dames uit alle rangen en standen. Is het toeval dat de troon in de troonzaal van het hertogelijke Ehrenburg-paleis in Coburg, geen éénpersoonszetel is, maar een ligbank?

In het jaar van zijn huwelijk werd Ernst vader van een bastaarddochter bij een 19-jarige Parisienne, later volgde nog een tweeling bij een Coburgs dienstmeisje. In 1823 stond de hertog in heel Europa voor schut toen Pauline Panam, zijn voormalige Griekse minnares, een boek publiceerde over haar avonturen met de wellustige hertog.

In 1818 kreeg Ernst zijn eerste kind bij Louise. Het was een zoon die naar zijn vader Ernst werd genoemd. Een jaar later werd Louise's tweede zoon, Albert, geboren. Hij zou later met zijn nichtje, de Britse koningin Victoria, trouwen en aldus de stamvader worden van het huidige Britse vorstenhuis, dat door de Britten sinds 1914 weliswaar het Huis van Windsor wordt genoemd maar eigenlijk Saksen-Coburg & Gotha heet. Of Ernst de vader is van Albert is niet zeker. Uit wraak om het overspel van haar man, of misschien uit eenzaamheid, begon Louise er spoedig minnaars op na te houden. Sommigen zeggen dat Alberts echte vader een hoveling was (de Nazi's beweerden in de jaren dertig dat het om een jood ging), anderen wijzen naar Leopold, die aldus niet alleen de

Louise, de moeder van prins Albert. Maar wie is de vader?

³⁸ Puraye en Lang, o.c., p. 147, Leopold aan Sophie, 19 maart 1817.

³⁹ Theo Aronson, *The Coburgs of Belgium*, Londen: Cassell, 1968, p. xviii.

⁴⁰ Christopher Hibbert, *Wellington – A Personal History*, Londen: HarperCollins, 1997, p. 246.

⁴¹ Peter Quennell (red.), *The Private Letters of Princess Lieven to Prince Metternich 1820-1826*, Londen: John Murray, 1937, pp. 103 en 111, Lieven aan Metternich, 12 januari en 4 februari 1821.

⁴² „Royalty-specialist” Reinout Goddyn schrijft in zijn boek over het fortuin van het Belgische vorstenhuis dat Leopold de Villa d'Este erfde van Louise van Orléans, zijn latere vrouw als koning der Belgen (Goddyn, o.c., p. 37). Hij heeft blijkbaar ergens gelezen dat Leopold deze erfenis verwierf „via zijn echtgenote,” maar hij weet duidelijk niet via welke echtgenote.

⁴³ Gertraude Bachmann, *Herzogin Marie von Sachsen-Coburg und Gotha geborene Herzogin von Württemberg 1799-1860*, Coburg: Historische Gesellschaft, 1982, p. 28, Marie van Württemberg aan groothertogin Alexandra van Rusland, 7 oktober 1819.

*Coburg en Gotha
waren twee
onafhankelijke staatjes
die sinds 1826 hun
vorst met elkaar
deelden.*

◀ Belgische maar ook de Britse monarchie gesticht zou hebben. Een van de recente gezaghebbende stemmen die beweren dat Leopold Alberts vader is, is Harald Sandner, auteur van een in 2001 verschenen en door prins Andreas, de huidige hertog van Coburg en Gotha, geautoriseerd boek.⁴⁴ Wanneer Ernst langdurig op reis ging, bijvoorbeeld naar Parijs of andere lichtsteden, nam zijn jongere broer Leopold het bestuur van het hertogdom over en woonde hij in de Ehrenburg. Aldus verbleef hij ten huize van Louise van september 1818 tot mei 1819, uitgerekend in de periode dat Albert, geboren op 26 augustus 1819, werd verwekt. Het vermoeden dat Leopold ook in bed voor zijn broer was ingesprongen, wordt versterkt doordat zij heel haar verdere leven met grote genegenheid over Leopold bleef schrijven en doordat de gierige Leopold kort na Alberts geboorte zijn broer de fabelachtige som van 40.000 pond (vandaag 5 miljoen € of 200 miljoen frank) schonk.

Kanker

Hertog Ernst was een schijnheilige hypocriet die zijn vrouw ging haten om haar ontrouw. Nadat Louise's vader in 1824 gestorven was, besloten de hertog en zijn moeder om zich van haar te ontdoen. Op 29 augustus 1824 tekende Louise een akte waarin ze al haar bezittingen en erfenisrechten aan Ernst afstond (vermoedelijk werd ze door haar man gechantteerd, volgens sommigen met de dreiging dat hij Albert niet langer als zijn zoon zou erkennen). Terwijl Augusta de juwelen van haar schoondochter in beslag nam, werd de 23-jarige hertogin in een koets gezet en verbannen. Toen de burgers van Coburg dit zagen, gingen ze prompt hun geliefde hertogin achterna. Ze haalden de koets in, bestormden het Ehrenburg-paleis en dwongen Ernst om zijn vrouw terug te nemen. Ernst vroeg de Oostenrijkse kanselier Metternich om hulp bij het neerslaan van de volksopstand, maar Metternich weigerde het Oostenrijkse leger in te zetten om een echtelijke ruzie te beslechten. Enkele dagen later, op 2 september „om klokslag middernacht” terwijl het volk sliep, moest Louise definitief de Ehrenburg verlaten. Ze werd naar Sankt-Wendel, de afgelegen Coburgse exclave in het Saarland gebracht. „Daar zal niemand nog van haar horen. Ze zal vlug vergeten zijn,” zo schreef Augusta in een brief aan haar zoon Ferdinand (een broer van Ernst en Leopold).⁴⁵ „Mijn kinderen te moeten achterlaten was het ergste van allemaal,” huilde Louise in een brief aan Augusta. „Ze hebben de kinkhoest

en ze zeiden: ‘Mama weent omdat ze weg moet gaan terwijl wij ziek zijn.’ Die arme, kleine muisjes, moge God ze zegenen.”⁴⁶ De jongens waren zes en vijf jaar oud. Louise schreef vele schrijnende brieven naar haar schoonfamilie, waaronder Leopold, om op de hoogte te worden gehouden van haar zoontjes. Ze zou ze echter nooit terugzien.

In 1826 stierf Louise's homoseksuele oom Frederik, waardoor Ernst het rijke Gotha erfde. Hij was nu niet langer hertog Ernst III van Coburg-Saalfeld, maar hertog Ernst I van Coburg & Gotha. Het waren twee onafhankelijke staatjes die alleen hun vorst met elkaar deelden. Zodra hij Gotha in handen had, liet Ernst zich van Louise uit de echt scheiden. Ze stierf vijf jaar later, amper dertig jaar oud, aan baarmoederkanker.

Onmiddellijk na de scheiding arrangeerde zijn moeder een nieuw huwelijk voor Ernst. Reeds in 1824 was Augusta een nieuwe lucratieve echtverbintenis beginnen plannen. Daarvoor koppelde ze haar eigen kleindochter Maria van Württemberg aan Ernst. Het meisje was de dochter van hertog Alexander van Württemberg, de Russische minister van Openbare Werken, en van Augusta's eigen (reeds overleden) dochter Antoinette. Ernst was dus Maria's nonkel en het huwelijk, dat kinderloos bleef, was zo goed als incestueus. Augusta wilde het huwelijk echter omdat Maria's vader de broer was van de Russische keizerin-moeder, en de tsaar bijgevolg haar kozijn. “Als zij trouwt,” zo wist Augusta, “zal de keizer van Rusland omwille van wijlen haar moeder diep in zijn geldbuidel tasten.”⁴⁷

Maria werd niet gelukkig met haar nonkel. „Ernst is niet gemaakt voor het huwelijk want hij is een grote egoïst,” schreef Leopold aan zijn oudste zus Sophie in 1833.⁴⁸ Op dat ogenblik was Leopold echter niet langer de rijkste prins van Engeland, maar de gehate koning der Belgen die zelf met twee vrouwen was getrouwd. ✕

*Troonzaal Ehrenburg:
de Coburgse troon
is een ligbank.*

⁴⁴ Harald Sandner, *Das Haus Sachsen-Coburg und Gotha, 1826 bis 2001*, Coburg: Neue Presse, 2001, p. 56.

⁴⁵ Staatsarchiv Coburg, Kohary Archiv 32, Augusta aan Ferdinand, 6 december 1824.

⁴⁶ Rhodes James, o.c., pp. 26-27. Zie ook: Stanley Weintraub, *Albert – Uncrowned King*, Londen: John Murray, 1997, p. 27.

⁴⁷ Staatsarchiv Coburg, Kohary Archiv 32, Augusta aan Ferdinand, 6 december 1824.

⁴⁸ Puraye en Lang, o.c., p. 239, Leopold aan Sophie, 20 april 1833.

In de slottuin van het kasteel Niederfüllbach nabij Coburg staat een gedenkbord ter ere van prins Leopold. De latere eerste koning der Belgen kocht het kasteel in 1819 en bracht er vele jaren de zomer door. De inwoners van het landbouwersdorp houden Leopold vandaag nog steeds in ere. Leopold verwekte er een aantal kinderen bij de dienstmeisjes die op zijn kasteel werkten. De prins die in 1817 op 26-jarige leeftijd weduwnaar geworden was van de Britse kroonprinses Charlotte, was immers een jonge man met een grote seksuele energie.

Zijn privésecretaris, Christian Stockmar, vond al dat geflirt met steeds andere partners echter een gevaar voor „zowel de geest als het lichaam.” Stockmar, drie jaar ouder dan Leopold, was de voormalige stadsgeneesheer van Coburg. Toen Leopold in 1816 naar Engeland verhuisde, had de hypochondrische prins die voortdurend aan ingebeelde ziektes leed, Stockmar bij zich in vaste dienst genomen. Stockmar was een bekende van de familie Saksen-Coburg. Zijn grootvader, een rijke koopman van Zweedse afkomst, was een belangrijke geldschietster geweest van Leopolds grootvader, de bankroete hertog Ernst II van Coburg-Saalfeld.

Naar het einde van de jaren 1820 toe, werd Leopolds veelwijverij al te gevaarlijk, zo vond Dr. Stockmar. De discrete arts-secretaris, die in 1821 door Leopolds broer, hertog Ernst III, op vraag van Leopold tot baron was verheven, drong er bij de prins op aan dat hij zou trouwen met een vrouw die in staat zou zijn om zijn mannelijke noden te lenigen. Hij had daarvoor zelfs iemand in gedachten: de Berlijnse actrice Caroline Bauer die, aldus Stockmar, als twee druppels water leek op wijlen kroonprinses Charlotte.

Deugdzaam meisje

Aangespoord door baron von Stockmar en geïntrigeerd door het vooruitzicht het evenbeeld van zijn overleden echtgenote te zien, vertrok de 37-jarige Leopold in september 1828 naar Berlijn, waar Bauer in Mozarts opera „De Toverfluit” de rol speelde van Papagena. Zodra Leopold Caroline zag, werd hij stapelverliefd: Hij moest haar hebben.

Het is bijna zeker dat de sluwe Christian Stockmar de 20-jarige Caroline aan de prins probeerde te koppelen om aldus een nauwe familiale band tussen meester en dienaar tot stand te brengen. Caroline Bauer was immers zijn nicht; de dochter van zijn tante Christine Stockmar. Maar Caroline was, ondanks haar job als actrice, een deugdzaam meisje. Ze was nog maagd en had de avances afgewezen van zowel graaf Bismarck als prins Frederik-Augustus van Pruisen (de fameuze „F” – de minnaar van Leopolds eerste vrouw Charlotte – die we hierboven tegenkwamen).

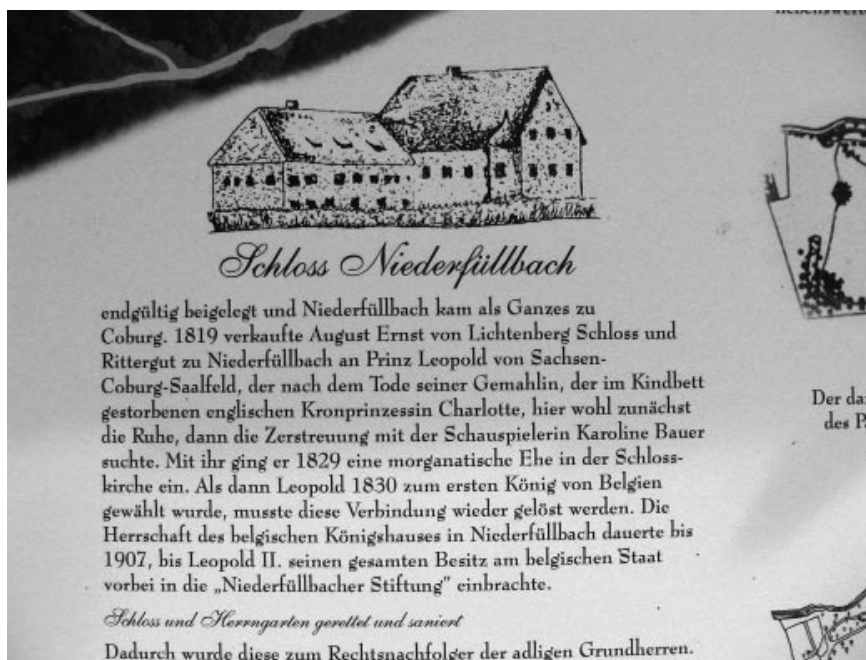
Caroline woonde samen met haar moeder, een weduwe waarvan ze het enige kind was. Haar vader, een cavalerie-officier uit Heidelberg, was in 1809 gesneuveld in de oorlog tegen Napoleon toen zij amper één jaar oud was. Toen Leopold haar opzocht om haar zijn liefde te verklaren, vertelde Caroline dat ze zich geen relatie met een man kon veroorloven omdat ze haar mama niet in de steek wilde laten. Het feit dat ze Leopold afwees, maakte hem nog vastbeslotener in zijn opzet haar te veroveren. Leopold bleef de jonge maagd achtervolgen. Hij vroeg haar om bij hem te komen wonen in zijn Engelse paleis te Claremont en zei dat haar mama mee mocht komen. Caroline kreeg medelijden met de knappe, jonge weduwnaar. „Het is een zwaar offer voor mij om mijn carrière op te geven,” zo schreef ze aan kozijn Christian, „maar mijn hart smeekt mij om deze droevige, door het lot zo zwaar beproefde man terug gelukkig te maken. Altijd, wanneer ik besloten heb om niet op zijn vraag in te gaan, zie ik zijn donkere, smekende melancholische ogen. Ik zal mijn veelbelovende job in Berlijn moeten opgeven voor de enig mogelijke toekomst die hij mij geven kan: hem te vervoezen in zijn eenzaamheid in Engeland.”⁴⁹

Huwelijksakte

Toen Leopold haar uitnodigde in Niederfüllbach, liet ze zich door hem verleiden. Nadat hij beloofd had om met haar te trouwen, gaf ze zich aan hem. Volgens Harald Sandner, de historicus van het Huis Saksen-Coburg & Gotha, huwden ze in de protestantse hofkapel van Niederfüllbach.⁵⁰ De gedenkplaat in de voormalige slottuin van het kasteel

Zodra de prins Caroline zag, werd hij stapelverliefd: Hij moest haar hebben.

een zeer belangrijk persoon wier naam zij niet durft noemen [vermoedelijk de latere Britse koningin Victoria].⁴⁹ De huwelijksakte werd in bewaring gegeven aan Christian Stockmar, ko-zijn van de bruid en privésecretaris van de bruidegom. Christian legde Caroline uit dat het huwelijk geheim moest blijven omdat Leopold anders riskeerde om de jaarlijkse dotatie van 50.000 pond te verliezen die hij als weduwnaar van prinses Charlotte ontving uit de Britse schatkist.

Eenmaal Leopold Caroline echter veroverd had, was het aantrekkelijke er voor hem af. Hij was de aanwezigheid van zijn vrouw en schoonmoeder snel beu. Toen ze na een reis naar Parijs naar zijn mening te veel geld had uitgegeven, kreeg ze harde verwijten te verduren. Ook op politiek vlak werd Caroline een last waarvan hij zich dringend wilde ontdoen. Door met een burgermeisje te trouwen, was de prins immers beneden zijn stand gehuwd. Het ging om een morganatisch huwelijk waarbij hun eventuele kinderen nooit de prinselijke rang van hun vader zouden kunnen erven. Dat werd een probleem toen Leopold begin 1830 het vooruitzicht verwierf op de Griekse koningskroon.

Klein ventje

Griekenland was in september 1829 onafhankelijk geworden van het Ottomaanse rijk. De Grieken hadden één van hun leiders, de Grieks-Italiaanse graaf Ioannis Kapodistrias (Capo d'Istria), een voormalige minister van Buitenlandse Zaken van Rusland, tot president gekozen. De Europese grootmachten wilden de nieuwe staat echter alleen erkennen indien het land een koninkrijk werd. Frankrijk stelde voor om prins Johan van Saksen koning te maken, Groot-Brittannië verkoos prins Frederik van Oranje, de tweede zoon van de Nederlandse koning Willem I. Toen Leopold dit vernam, schoof hij zichzelf naar voor als een betere kandidaat. Misschien vond hij het vooruitzicht van een nieuwe competitie tussen Coburg en Oranje aanlokkelijk. Eerder was hij er immers reeds in geslaagd om Frederiks oudere broer zijn verloofde af te pakken. Of wilde Leopold werkelijk koning van Griekenland worden?

Hij stuurde de bankier Karl Stockmar, broer van zijn secretaris, naar Athene, waar hij de steun verwierf van Kapodistrias. Zelf bezocht hij Parijs, waar hij de Fransen achter zich kreeg, en uiteraard Londen, waar premier Wellington en minister van Buitenlandse Zaken Aberdeen besloten om zich achter Leopolds kandidatuur te scharen. Leopolds voormalige schoonvader, koning George IV, reageerde echter woedend. Hij begreep niet hoe de regering „zo dom kon zijn om te denken dat prins Leopold ook maar enig nut kon hebben” aangezien hij „de kwalificaties niet

◀ maakt eveneens melding van hun huwelijk. Noch Sandner, die ik schriftelijke contacteerde, noch de (vriendelijke, jonge) dominee van Niederfüllbach, die ik ging opzoeken omdat hij vandaag de hofkapel als parochiekerk gebruikt, noch het Staatsarchiv te Coburg konden mij echter het document tonen met de officiële registratie van het huwelijk. Ook in het Landeskirchliches Archiv in Regensburg, waar het Niederfüllbachse kerkboek voor de periode 1827-1830 bewaard wordt, is geen akte te vinden van het huwelijk tussen prins Leopold en Caroline Bauer. Caroline maakt in haar memoires, geschreven bijna een halve eeuw later, melding van een huwelijksfeestje op 2 juli 1829 in Claremont House. Dit gebeuren vond plaats in zeer beperkte kring, in aanwezigheid, schrijft zij, van

⁴⁹ Rita von Wangenheim, *Baron Stockmar – Eine coburgisch-englische Geschichte*, Coburg: Hirsch Verlag, 1996, p. 76, Caroline Bauer aan Christian Stockmar, ? januari 1829.

⁵⁰ Sandner, o.c., p. 282.

⁵¹ Arnold Wellmer (red.), *Verschollene Herzensgeschichten – Nachgelassene Memoiren von Karoline Bauer*, Berlijn: Gerschel, 1880-81, vol. III, pp. 20-21.

heeft voor zo'n belangrijke functie." Toen Wellington dreigde af te treden als George de kandidatuur van Leopold niet zou goedkeuren, gaf de koning „mokkend" toe.⁵²

Maar eenmaal hij zijn kroon veroverd had, was het aantrekkelijke er voor Leopold af. George IV was intussen ziek geworden en Leopold hoopte dat hij na de dood van de Britse koning, regent van Groot-Brittannië zou kunnen worden tijdens de minderjarigheid van zijn nichtje Victoria. Op 21 mei 1830 wees Leopold de Griekse troon formeel af. Wellington en Aberdeen waren razend. Leopold legde uit dat Griekenland hem niet leefbaar leek indien het niet uitgebreid werd met het eiland Kreta. Hij beweerde dat hij de troon van Griekenland slechts „voorwaardelijk" had aanvaard, met name op voorwaarde dat Kreta erbij zou komen. Aberdeen reageerde bits: „Het staat u vrij om u terug te trekken, maar uw beslissing kan niet alleen door Kreta verklaard worden."⁵³ Prins Lieven, de Russische ambassadeur in London, noemde Leopolds gedrag „ronduit schandalig." Zelfs baron von Stein, een vriend van Leopold, schreef aan de aartsbisschop van Keulen: „Dit is weer helemaal in de stijl van mijnheer Zoetjesaan, zoals koning George hem noemt. Als een lafaard laat hij de ploeg los vooraleer hij de eerste voor getrokken heeft en nu zit hij zijn kansen reeds te berekenen voor het geval de koning zou sterven. Zo'n klein ventje is geen hoge positie waard."⁵⁴

Leopold stelde de grootmachten voor dat ze zijn broer Ernst koning van Griekenland zouden maken, maar dat voorstel werd weggehoond. Uiteindelijk kwam prins Otto van Beieren op de Griekse kroon terecht.

Narcist

De Griekse episode had Leopold echter overtuigd van de dringende noodzaak om Caroline Bauer te dumpen. Als hij koning wilde worden, diende hij immers een echte prinses te trouwen omdat zijn niet-adellijke vrouw onmogelijk de stammoeder van een respectabele dynastie kon zijn. Hij moest daarom ofwel scheiden van Caroline ofwel zijn huwelijk als onbe-

De hofkapel van Niederfullbach.

staande beschouwen, alsof Caroline slechts een met kost en inwoon betaalde hoer was geweest. Hij koos voor de tweede oplossing. Hij vertelde Caroline dat hij slechts „voorwaardelijk" met haar was gehuwd, met name op voorwaarde dat hij het huwelijk kon herroepen als hij dat wilde. Caroline hilde het uit van machteloosheid, maar ze kon niets doen: Stockmar bezat het huwelijkscontract en ontkende vlak af dat er een geldig huwelijk had plaatsgevonden. Het meisje werd afgekocht met een som geld en (zo beweert ze in haar memoires) de belofte dat Leopold haar tot gravin van Montgomery zou laten benoemen.

Caroline en haar moeder verlieten Engeland eind mei 1830, amper een week nadat Leopold de Griekse troon had verzaakt. Van een officiële benoeming tot gravin kwam echter nooit iets in huis. Ze keerde terug naar Berlijn en hervatte haar carrière in het theater. Ze zou Leopold nooit meer ontmoeten. Ze bleef op de Bühne tot 1844 toen ze, na de dood van haar moeder, op 36-jarige leeftijd huwde met graaf Ladislav-Evarist von Broel-Plater, een verbanen Poolse patriot die in Zwitserland woonde. Het koppel kreeg geen kinderen. Na de dood van Broel-Plater schreef ze haar memoires, waarin ze Leopold afschildert als een egoïstische narcist. Daarna pleegde ze op 18 oktober 1877 zelfmoord door gif in te nemen.

Haar in 1880 postuum verschenen memoires worden door verdedigers van het Belgische vorstenhuis, zoals Jacques de Launay, afgedaan als „wilde fantasieën van een ac-

⁵² Hibbert, o.c., pp. 280-281.

⁵³ Wellmer, o.c., vol. III, p. 200, Aberdeen aan Leopold, 31 januari 1830.

⁵⁴ Piet Vermeir, o.c., vol. I, p. 46.

Leopold komt aan
in België.

trice over een geheim huwelijk dat geen huwelijk was, en een gravinnentitel waarvan er geen registratie bestaat.”⁵⁵ Ernst von Stockmar, de zoon van wijlen Christian Stockmar, schreef dat het huwelijk van Leopold met zijn vaders nichtje „slechts een kleine vergissing was geweest die snel werd rechtgezet.” Het hele verhaal, zegt hij, „is te onbelangrijk om er woorden aan vuil te maken.”⁵⁶ Rita von Wangenheim schrijft in haar in 1996 verschenen biografie over Christian Stockmar dat deze laatste alle documenten betreffende Leopold en Caroline verbrandde, zodat „datgene wat werkelijk gebeurde het mysterie blijft dat Stockmar wilde dat deze liefdesgeschiedenis zou zijn.”⁵⁷

Piepjong

Minder dan een jaar nadat hij Caroline Bauer had verstoten, kreeg Leopold de kroon van België aangeboden. Hij aanvaardde omdat België vlakbij Groot-Brittannië lag en hij vanuit Brussel zou kunnen waken over zijn nichtje Victoria en haar belangen die ook de belangen van het Huis Saksen-Coburg waren.

Volgens de Belgische Grondwet komt de troon toe aan Leopold en zijn wettige afstammelingen. Het feit of Leopold al dan niet gehuwd was met Caroline Bauer is daarom niet zonder belang. Indien er werkelijk een huwelijk was, zoals zij beweerde (en zoals Ernst von Stockmar impliciet toegaf), dan zijn de kinderen die geboren werden uit het huwelijk dat Leopold in 1832 sloot met de Franse prinses Louise, geen wettige kinderen. Leopold pleegde in dat geval immers bigamie door met Louise te huwen, waardoor zijn tweede huwelijk ongeldig was. Aangezien Christian Stockmar alle documenten in verband met Leopolds huwelijk met Caroline Bauer liet verdwijnen, zal de bigamie van de grondlegger van de Belgische dynastie wellicht nooit te bewijzen zijn.

Om zijn Belgische troon te verstevigen, vroeg Leopold in 1831 de Franse koning Louis-Philippe of hij met diens dochter Louise mocht trouwen. Dat verzoek werd aanvankelijk afgewezen omdat (zo vermoedt Mia Kerckvoorde in haar biografie van Louise) de Franse koningin Marie-Amélie van mening was dat Leopold nog steeds met Caroline Bauer was gehuwd en ze niet wilde dat haar dochter zou trouwen met een bigamist.⁵⁸ Leopold slaagde er niettemin in om de Franse koning en zijn vrouw ervan te overtuigen dat Bauer nooit meer was geweest dan een minnares, waarna hij in 1832 alsnog met de 20-jarige Louise mocht trouwen. Ook het huwelijk van Louise met de egoïsti-

sche narcist zou ongelukkig zijn. Ze wist dat hij haar bedroog met andere vrouwen, maar ze verweet het vooral zichzelf dat ze zijn grote seksuele honger niet kon bevredigen. „Ik voel mij beschaamd voor hem omdat ik al zo oud ben,” schreef ze aan haar moeder in 1846, toen zij 34 was en hij reeds 55.⁵⁹ Op dat ogenblik had Leopold reeds enkele jaren een relatie met Arcadie Claret. Dit piepjonge Brusselse volksmeisje liet hij in 1845, toen ze 18 was geworden, trouwen met zijn ritmeester, de Coburger Frederick Meyer. De ritmeester kreeg onmiddellijk na het huwelijk een job bij de Belgische ambassade in Parijs, terwijl Leopold de huwelijksnacht doorbracht met de jonge bruid. Het was na Charlotte, Caroline en Louise de vierde vrouw waarmee hij de bruidsnacht doorbracht.

Louise van Orléans.

⁵⁵ Jacques de Launay, *Léopold Ier*, Brussel: Collet, 1982, p. 32.

⁵⁶ Geciteerd in Launay, o.c., p. 32. Ernst von Stockmar was de privé-secretaris van de Duitse keizerin-moeder Victoria, moeder van de Duitse keizer Willem II en dochter van de Britse koningin Victoria.

⁵⁷ Wangenheim, o.c., p. 78.

⁵⁸ Mia Kerckvoorde, *Louise van Orléans – Het vergeten leven van Louise-Marie, eerste koningin van België 1812-1850*, Tielt, Lannoo, 1988, p. 28.

⁵⁹ Kerckvoorde, o.c., p. 237, Louise aan Marie-Amélie, 3 april 1846.

Slechts twee dingen waren belangrijk in het leven van Leopold, de eerste koning der Belgen: seks en geld. Veel liefde voor zijn nieuwe vaderland had de koning niet. Hij deelde de overtuiging van de meeste diplomaten van zijn tijd dat België een artificiële constructie was. België werd helemaal niet beschouwd als de voortzetting van de Zuidelijke Nederlanden, maar wel als een kunstmatige staat die absoluut niet aansloot bij de politieke en institutionele tradities van de autochtone bevolking.

„België heeft geen nationaliteit en, gezien het karakter van zijn inwoners, kan het er ook nooit een hebben. In feite heeft België geen politieke reden van bestaan,” zo vertrouwde Leopold I in 1859 toe aan zijn kabinetschef Jules Van Praet.⁶⁰ Aan zijn jongste zoon, Filip, de graaf van Vlaanderen, zei hij: „Niets houdt het land bij elkaar en het kan niet blijven duren.”⁶¹ Leopold haatte de Belgen. „Zij zijn,” zo schreef hij aan zijn nichtje, de Britse koningin Victoria, „de meest onuitstaanbare creaturen die er bestaan.”⁶²

Leopolds ongeluk was echter dat hij aan België – „deze afschuwelijke boutique” – vastzat omdat het hem een gemakkelijk inkomen verschaftte. België maakte Leopold depressief, maar hij moest er wel blijven: „We worden inderdaad niet te slecht gevoed, niet al te slecht gehuisvest en onze bedden worden goed opgemaakt door de regering, hetgeen heel wat waard is en een redelijke tevredenheid rechtvaardigt,” zo schreef hij aan zijn vrouw, koningin Louise.⁶³ Leopold wilde uit België zoveel mogelijk profijt halen. „Mijn eerste prioriteit, waaraan ik heel veel energie besteed, is het vergaren van een fortuin voor mijn kinderen om hen zoveel mogelijk te beschermen tegen de tegenslagen waarvan zoveel families het slachtoffer geworden zijn,” schreef hij.⁶⁴ Dit was ongetwijfeld een verwijzing naar de precarie situatie waarin hij zelf als kind was opgegroeid. Zoals hierboven verteld, kwam Leopold uit de armste adellijke familie van Duitsland. Zijn schraapzucht en gierigheid waren legendarisch. Niet voor niets noemden de Habsburgers hem „de oude vrek.”⁶⁵

Netto-inkomen

De Belgische staat betaalde Leopold jaarlijks 2,7 miljoen frank (vandaag 540 miljoen frank of 13,4 miljoen €). Daarvan gaf hij 1,5 miljoen uit aan zijn hof- en huishouding, zodat hij jaarlijks 1,2 miljoen frank (vandaag 240 miljoen frank of 5,95 miljoen €) opzij kon zetten voor zijn privé-fortuin. Maar de koning had nog een tweede geldbron.

Leopolds huwelijkscontract uit 1816 met zijn eerste vrouw, wijlen de Britse kroonprinses Charlotte, had vastgelegd dat de Britse staat hem levenslang de jaarlijkse dotatie van 50.000 toenmalige ponden (vandaag 250 miljoen frank of 6,2 miljoen €) moest betalen. Niemand had verwacht dat Charlotte reeds een jaar later dood zou zijn, zonder Leopold een kind na te laten dat voorbestemd was voor de Britse troon.

De belangrijkste reden waarom de Engelse regering Leopold zo graag op een buitenlandse troon wilde hebben, was ongetwijfeld de verwachting dat hij genoeg fatsoen bezat om als staatshoofd van een vreemd land niet langer een jaargeld van 50.000 pond te eisen van de Britten. Dat was echter buiten de vrekke Coburger gerekend. Ook nadat hij, met Britse hulp, in 1831 koning der Belgen was geworden, weigerde Leopold afstand te doen van zijn Britse dotatie. Omdat Westminster niet wilde betalen voor een buitenlands staatshoofd, brak er een ruzie uit die in 1834 werd beslecht met een compromis nadat Westminster had bedreigd een onderzoek in te stellen naar de manier waarop Leopold dit geld had besteed.⁶⁶ Leopold bleef zijn geld krijgen, maar zou zolang hij koning van België was jaarlijks 30.000 pond terugstorten. Zo was hij er zeker van dat hij, indien hij zijn Belgische troon zou verliezen, terug kon keren naar de Britse vleespotten, terwijl hij nog steeds elk jaar 20.000 pond (vandaag 100 miljoen frank of 2,5 miljoen €) aan zijn privé-fortuin kon toevoegen. Aldus groeide Leopolds portefeuille elk jaar aan met een netto-inkomen ter waarde van vandaag 340 miljoen frank of 8,45 miljoen €.

Nonkel Leopold was de matchmaker van de familie

Albert en Victoria,
kozijn en nicht

Ons kent ons

Leopold zorgde ook voor zijn familie. Hij maakte op nauwelijks tien jaar tijd van de Coburgers een waarlijk koninklijk geslacht. In Portugal regeerde in 1836 de jonge Maria II. Het dikke meisje was, hoewel amper zestien lentes jong, reeds weduwe. Samen met zijn Britse nichtje Victoria, de dochter van zijn jongste zus, arrangeerde Leopold een huwelijk tussen de Portugese bakvis-koningin en Ferdinand van Saksen-Coburg junior, de negentienjarige oudste zoon van zijn broer Ferdinand senior. De jonge Ferdinand vond de „vette Marie” niet erg mooi, maar dat was bijkomstig: zijn huwelijk bracht het huis Saksen-Coburg op de Portugese troon, waar het zou blijven tot de invoering van de republiek in 1910. Nonkel Leopold stuurde Ferdinand een aantal Belgische adviseurs, zodat zijn politieke invloed zich ook in Lissabon liet gelden.

Via zijn vertrouwensband met Victoria oefende Leopold echter zijn grootste invloed uit in Londen. Zijn macht over de Britse politiek was zodanig dat prinses Lieven, de vrouw van de Russische ambassadeur in Londen, zei: „Engeland zucht onder de Belgische tirannie.”⁶⁷ Leopold gaf de jonge onervaren Victoria, die haar oom mateloos bewonderde, de opdracht om hem op de hoogte te houden van alle belangrijke politieke kwesties. Victoria mocht geen enkele beslissing nemen zonder eerst nonkel Leopold te raadplegen. Toen Lord Melbourne, de Britse premier, in

1838 zijn beklag maakte over Leopolds voortdurende bemoeienissen, liet Leopold zijn nichtje weten: „Al wat ik vraag is dat jij nu en dan aan jouw ministers en aan Lord Melbourne in het bijzonder duidelijk maakt dat je niet wil dat zij maatregelen nemen die schadelijk zijn voor dit land [België], jouw oom en zijn familie.”⁶⁸

Bondgenoot

Om Victoria beter onder controle te houden, plande Leopold een huwelijk tussen zijn nichtje en haar kozijn Albert, de tweede zoon van Leopolds oudste broer, hertog Ernst van Coburg & Gotha. Aanvankelijk verliep dit plan niet van een leien dakje. De Britse regering wilde immers een huwelijk tussen Victoria en prins Alexander van Oranje, de tweede zoon van de Nederlandse koning Willem II. Leopold zag in het dwarsbomen van een huwelijk tussen Victoria en de Oranje-prins, een nieuwe gelegenheid voor een strijd tussen Coburg en Oranje. Dertig jaar tevoren had Leopold, zoals we zagen, Willem van Oranje zijn Britse verloofde Charlotte afhandig gemaakt. In 1831 had hij de helft van Willems koninkrijk ingepikt. Ook deze keer zou Coburg zegevieren. Leopold jutte Victoria in zijn brieven op tegen de Oranjes. „De manier waarop de prins van Oranje aan anderen opgedrongen wordt, is werkelijk ongehoord,” aldus nonkel Leopold tot Victoria. „Ik heb zoiets nog nooit meegeemaakt en ik hoop dat het je kwaad zal maken. Nu de slavernij in de Britse kolonies is afgeschaft, begrijp ik niet waarom ze jou behandelen als een klein blank slavinnetje in Engeland.”⁶⁹ Tegelijk hemelde hij de jonge Albert, die door nonkel Leopold in Brussel werd opgevoed, op. Nonkel bereikte zijn doel. Victoria wilde van geen Oranje weten. In 1840 huwde ze met haar Coburgse kozijn, die net als zij 21 jaar was.

De Britse regering wreekte zich door Albert slechts een dotatie van 30.000 pond toe te kennen. Dat was niet toevallig 20.000 pond minder dan het „normale” tarief voor een prins-gemaal dat Leopold in 1816 ontvangen had. Het zat de Britse regering immers nog steeds danig dwars dat Leopold elk jaar 20.000 pond bleef ontvangen uit Engeland. Men wilde de twee Coburgers samen daarom niet meer dan 50.000 pond geven. Leopold had uiteraard van zijn deel afstand kunnen doen voor Albert, maar dat weigerde hij. Wel schreef hij een verontwaardigde brief aan Victoria over „het gebrek aan respect” dat de Britse regering Albert betoonde door op diens dotatie te beknibbelen.⁷⁰

Albert werd Leopolds trouwste bondgenoot aan het Britse hof. Albert oefende als echtgenoot grote invloed uit op Victoria, maar raadpleegde op zijn beurt nonkel Leopold over letterlijk alles, met inbegrip van futiliteiten zoals

⁶⁰ Jean Stengers, „Léopold Ier et le catholicisme en Belgique – documents inédites de 1859,” in Gaston Braive en Jacques Lory (red.), *L’Église et l’état à l’époque contemporaine*, Brussel: Facultés Universitaires Saint-Louis, 1975, p. 478, Leopold aan Jules Van Praet, 19 november 1859.

⁶¹ Joseph Tordoir, „Vorsten en koninklijke families,” in Gustaaf Janssens en Jean Stengers (red.), *Nieuw licht op Leopold I & Leopold II – Het Archief Goffinet*, Brussel: Koning Boudewijn Stichting, 1997, p. 71, Filip aan hertog van Brabant, 29 januari 1865.

⁶² Jean Stengers, *L’Action du Roi en Belgique depuis 1831 – Pouvoir et influence*, Louvain-la-Neuve: Duculot, 1992, p. 13, Leopold aan Victoria, 19 april 1850.

⁶³ Gita Deneckere, „De kerk in het midden – De koningen en de binnenlandse politiek,” in Janssens en Stengers, o.c., p. 135, Leopold aan Louise, 14 en 27 november 1842.

⁶⁴ E. Sabbe (red), *Leopold I en zijn tijd*, Brussel: Algemeen Rijksarchief, 1965, p. 86, testament van Leopold I, 18 april 1857.

⁶⁵ Carlo Bronne, *Léopold Ier et son temps*, Brussel: Goemaere, 1942, p. 303, aartshertog Maximiliaan aan keizer Frans-Jozef, 1857.

de vraag welke gasten voor het diner op Buckingham Palace uitgenodigd werden. De Britse pers schreef dat het land geregeerd werd door „een Oostenrijks-Belgische-Coburg kliek.”⁷¹ Toen Lord Palmerston in 1851 als premier ontslagen werd nadat hij met prins Albert in botsing was gekomen, hekelde de *Westminster Review* het onvermogen van de koningin om met „passieve onverschilligheid” buitenlandse conflicten te bejegenen, aangezien ze zich voortdurend liet leiden door de „hoge belangen” van de Coburg-clan.⁷²

Royaal bedeed

Het Britse, Belgische en Portugese buitenlandse beleid kwam inderdaad ten dienste te staan van de Coburgse familiepolitiek. Zo probeerde nonkel Leopold in 1843 samen met Victoria en Albert in Londen en met Ferdinand junior in Lissabon, om de 13-jarige Spaanse koningin Isabella II te laten huwen met de 19-jarige Leopold, de derde zoon van nonkel Leopolds broer Ferdinand senior. Dat mislukte door toedoen van Frankrijk, net zoals de poging in 1862 om een Coburger – hetzij Ferdinand junior, inmiddels weduwnaar van „vette Marie” en vader van koning Peter V van Portugal; hetzij Leopolds tweede zoon Filip, de graaf van Vlaanderen; hetzij Albert en Victoria’s tweede zoon Alfred, de hertog van Edinburgh en latere hertog van Coburg & Gotha – op de Griekse kroon te helpen.

In 1887 (maar toen was Leopold I reeds overleden) lukte echter wel de poging om een Ferdinand van een volgende generatie (namelijk de zoon van Augustus, de tweede zoon van Ferdinand senior) op de troon van Bulgarije te krijgen. Ook kreeg Leopolds eigen zoon, Filip, de graaf van Vlaanderen, in 1866 officieel de kroon van Roemenië aangeboden. Helaas, Filip weigerde. Indien hij aanvaard had, zou Roemenië de vijfde Coburg-monarchie geworden zijn en zou Filips zoon, onze latere koning Albert I, niet koning der Belgen maar koning van Roemenië zijn geworden.

Bijgevolg zat in het begin van de 20ste eeuw het geslacht Saksen-Coburg op liefst vier Europese tronen: België, Portugal, Groot-

Brittannië en Bulgarije. Aangezien niet alleen Portugal maar ook Bulgarije in de loop van die eeuw een republiek werd, staan er vandaag nog slechts twee Coburg-tronen overeind. De huidige premier van Bulgarije, Simeon van Saksen-Coburg, is echter de in 1946 als kind afgezette Bulgaarse koning Simeon II. Hij behoort dus tot dezelfde familie als de Belgische koning Albert II en de Britse koningin Elizabeth II.

Ook de huidige koning van Zweden, Karel XVI Gustaaf, is een halve Coburger. Zijn moeder, Sybilla van Saksen-Coburg, is een tante van prins Andreas, de huidige hertog van Coburg & Gotha. Prins Andreas is een rechtstreekse afstammeling van Leopold, hertog van Albany, de vierde zoon van Victoria en Albert.

„Mijn kinderen”

Zoals hierboven reeds werd vermeld, zijn er ernstige aanwijzingen om te geloven dat Albert in werkelijkheid niet de zoon was van hertog Ernst van Coburg, maar wel van diens jongste broer Leopold – onze Leopold I. Indien dit waar is, dan is onze Leopold niet alleen de stamvader van de Belgische dynastie, maar ook van de Britse koninklijke familie. In persoonlijke brieven aan zijn oudste zus Sophie en haar man, graaf Emmanuel von Mensdorff-Pouilly, noemt Leopold zijn Engelse familieleden – Albert en Victoria en hun acht kinderen – „mijn Engelse kinderen.”⁷³ Hij wilde overigens tussen hen begraven worden in ►

Het standbeeld van Albert van Saksen-Coburg (1819-1861) op het marktplein in Coburg. Het beeld werd in 1865 onthuld door zijn weduwe, de Britse koningin Victoria in aanwezigheid van haar acht kinderen. Volgens sommige bronnen is Albert de zoon van „onze” Leopold.

⁶⁶ Vermeir, o.c., vol. I, p. 150.

⁶⁷ Sabbe, o.c., p. 260, Sylvain Van de Weyer, de Belgische ambassadeur in Londen, aan Leopold, 19 juli 1837.

⁶⁸ Viscount Esher (red.), *The Girlhood of Queen Victoria – A Selection from Her Majesty's Diaries 1832-1840*, Londen: John Murray, 1912, vol. I, p. 148, Leopold aan Victoria, 2 juni 1838.

⁶⁹ Benson en Esher, o.c., vol. I, pp. 60-61, Leopold aan Victoria, 13 mei 1836.

⁷⁰ Benson en Esher, o.c., vol. I, p. 271, Leopold aan Victoria, 1 februari 1840.

⁷¹ Rhodes James, o.c., p. 222.

⁷² Rhodes James, o.c., p. 219.

⁷³ Puraye en Lang, o.c., p. 403, Leopold aan Emmanuel von Mensdorff-Pouilly, 29 oktober 1851.

Koningin Victoria en haar afstammelingen op een familiebijeenkomst in Coburg in 1894.

◀ de koninklijke crypte in Windsor. Zeer tot ongenoegen van koningin Victoria, die een standbeeld van Leopold liet plaatsen in Windsor, weigerde Leopold II op die laatste wens van zijn vader in te gaan, zodat hij vandaag begraven ligt in Laken, in het land van de Belgen die hij zo haatte.

Het had trouwens niet veel gescheeld of België was Leopold in 1848 kwijt geweest. Dat jaar kreeg hij immers de keizerstroon van zijn geboorteland aangeboden. Na diverse revoluties in Duitse steden, met inbegrip van Berlijn en Wenen, was in 1848 een pan-Duits parlement bijeengekomen in Frankfurt dat besloot om de Duitse keizerskroon aan Leopold aan te bieden. Leopold was bereid om de Belgische troon te verzaken voor de Duitse: hij zou zijn elf-jarige tweede zoon Filip op de Belgische troon plaatsen, met zijn broer, Ferdinand senior, als regent. Toen een Duitse gezant op 27 april 1848 in Brussel echter kwam meedelen

dat de Duitse keizerskroon niet erfelijk zou zijn, wilde Leopold er niet meer van horen, ondanks het feit dat zijn neef, prins Karl von Leiningen, de zoon van Leopolds jongste zus (en halfbroer van de Britse koningin Victoria), premier van de Duitse Confederatie werd.

Leopolds beslissing bleek uiteindelijk de juiste, want reeds na luttele maanden hield de pan-Duitse unie, die zowel Pruisen als Oostenrijk omvatte, op te bestaan. Dit betekende echter niet dat de macht van de Coburg-clan in Pruisen en Oostenrijk taande. De oudste dochter van Victoria en Albert huwde immers met de Pruisische kroonprins (het was overigens nonkel Leopold die het meisje samen met Albert naar het altaar begeleidde). Ook in Wenen had de clan een vinger in de pap, via de Oostenrijkse minister van Buitenlandse Zaken, Alexander von Mensdorff-Pouilly, de zoon van Leopolds oudste zus Sophie.

⁷⁴ Sabbe, o.c., p. 134, Leopold aan Charles Rogier, 13 maart 1865.

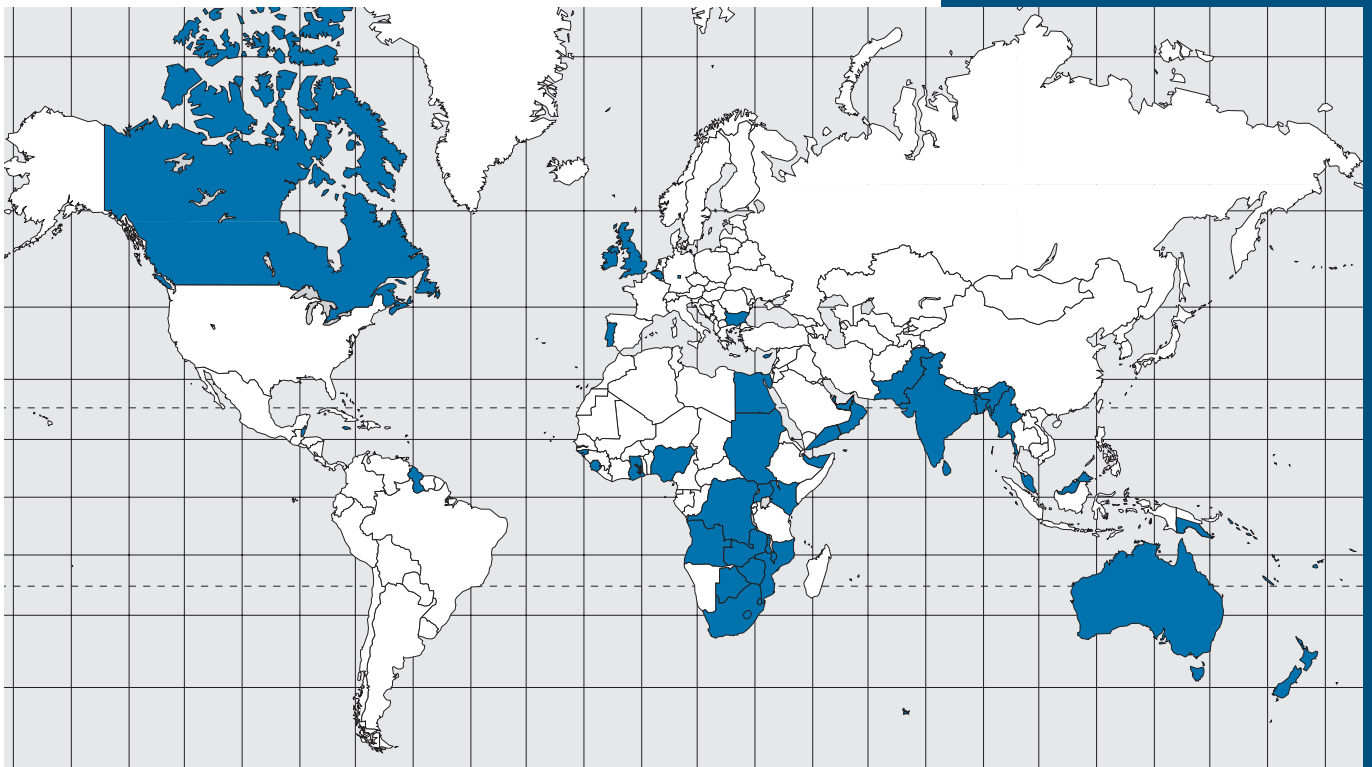
⁷⁵ Stengers, o.c., p. 13, Leopold aan baron d'Anethan, 27 oktober 1845.

⁷⁶ Stengers, o.c., p. 13, Leopold aan Jean-Baptiste Nothomb, 6 januari 1846.

Zo strekte het Coburg-netwerk zich uit over de machtigste staten ter wereld en slaagde Leopold erin om de internationale gemeenschap tot beschermers van de kunstmatige constructie België te maken. Dit was een argument dat hij veelvuldig gebruikte om het Belgische establishment te chanteren. „Vergeet niet dat deze dynastie niet zonder belang is want men zal er u geen andere geven,” schreef hij in 1865 aan eerste-minister Charles Rogier toen hij eiste dat de regering voor hem een paleis in Oostende zou bouwen.⁷⁴ „België bestaat als staat enkel en alleen omwille van zijn koning; het is uitsluitend zijn dynastie die het behoedt voor een onmiddellijk uiteenvallen of misschien zelfs een burgeroorlog,” vermaande hij minister van Buitenlandse Zaken, baron d’Anethan.⁷⁵ En aan eerste-minister Jean-Baptiste Nothomb zei hij: „De dynastie is de rots waarop het politie-

ke bestaan van dit land exclusief is gebaseerd.”⁷⁶ Dat was geen overdrijving: Leopold I schiep België naar zijn beeld en gelijkenis. Het is dan ook niet verwonderlijk dat zijn onderdanen van hun vorst leerden om de staat uitsluitend te zien als een instrument om de eigen zakken te vullen.

Zo strekte het Coburg-netwerk zich uit over de machtigste staten ter wereld en slaagde Leopold erin om de internationale gemeenschap tot beschermers van de kunstmatige staat België te maken. Dit was een argument dat hij veelvuldig gebruikte om het Belgische establishment te chanteren.

Rond 1900 regeerden mannelijke Coburgs over bijna een derde van de wereld. Het grootste familiale concern aller tijden.

Franz

1750–1806

5de regerende hertog van Coburg–Saalfeld

x Augusta van Reuss–Ebersdorff

1757–1831

Leopold I

1790–1865

Prins van Saksen–Coburg–Saalfeld (1826: Saksen–Coburg & Gotha)

hertog in Saksen, markgraaf van Meissen,

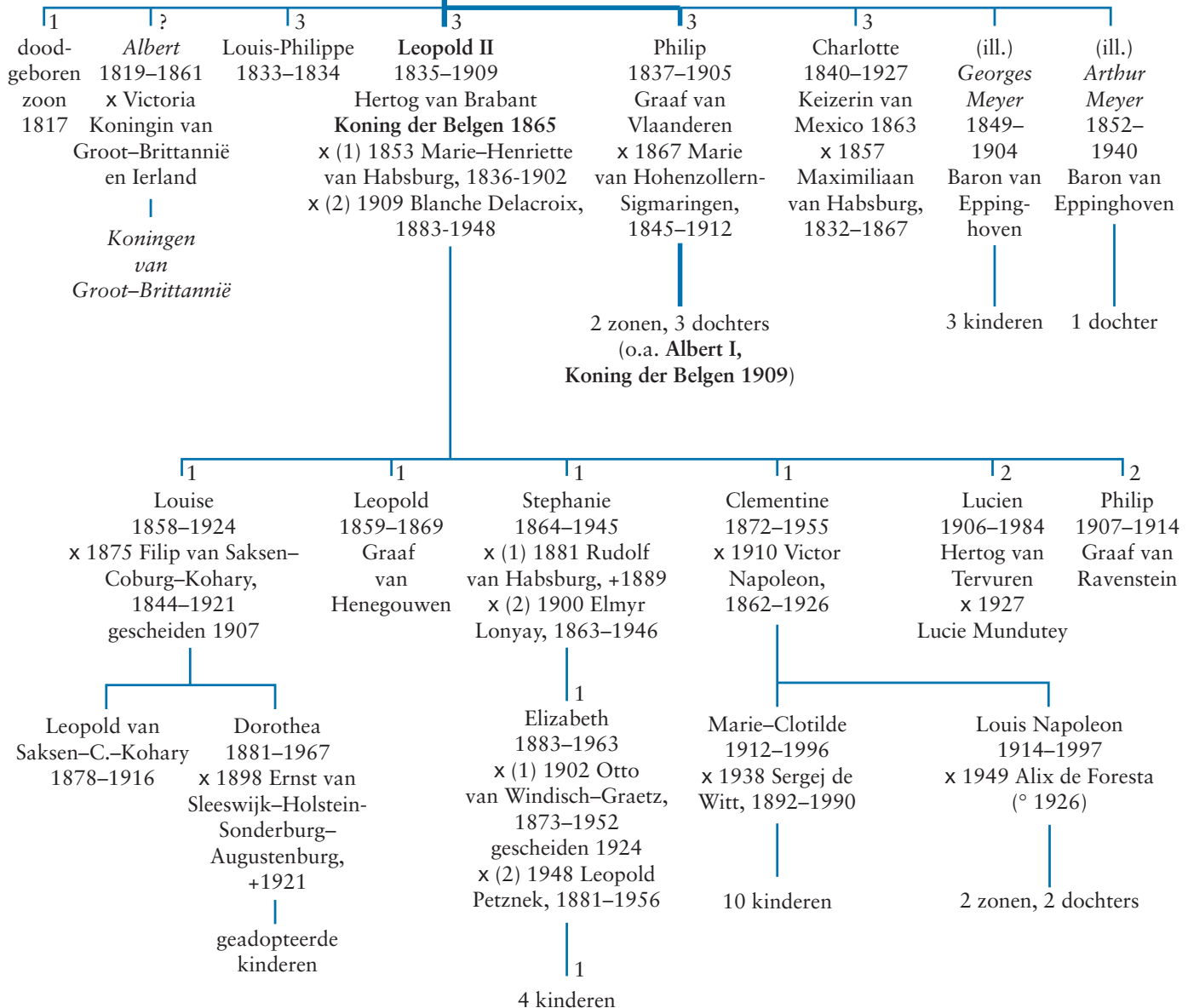
landgraaf van Thuringen, graaf van Henneberg, enz.

Koning der Belgen 1831

x (1) 1816 Charlotte van Groot–Brittannië & Hannover, 1796–1817

x (2) 1829 Caroline Bauer, 1808–1877

x (3) 1832 Louise van Orléans, 1812–1850

Secessie 1, okt.-nov.-dec. 2000

- Mr. Paul Belien & Dr. Alexandra Colen, *De grenzen aftasten*, pp. 3-7.
- Mr. Paul Belien, *Een Zwitsers systeem voor Vlaanderen*, pp. 8-11.
- Mr. Paul Belien, *De Separatistische Internationale*, pp. 12-13.
- Mr. Dirk Hoebeek, *Is België illegaal?* pp. 14-20.
- Mr. Paul Belien, *Vlaamse secessie in een geopolitieke context*, pp. 21-35.
- Dr. Alexandra Colen, *Deze 55.000 BF zijn van u*, p. 36.

Secessie 2, jan.-feb.-maart 2001

- Dr. Alexandra Colen, *Over paradoxen en paradigma's*, p. 3.
- André Monteyne, *De stadstaat Brussel en de Vlamingen*, pp. 4-11.
- Mr. Paul Belien, *Gebelgde Britten: The English Patient*, pp. 12-17.
- Dr. Jos Verhulst, *Directe democratie: wat, waar en hoe*, pp. 18-24.
- Prof. dr. Juul Hannes, *De prijs van België was altijd hoog*, pp. 25-37.
- Dr. Steven Yates, *Thomas S. Kuhn, de Kulturkampf en de Secessie-idee*, pp. 38-46.
- Dr. Gerard Bodifée, *Groot zijn is gevaarlijk*, p. 47.

Secessie 3, april-mei-juni 2001

- Dr. Alexandra Colen, *Naar twee nieuwe Nederlandse naties?* p. 3.
- Prof. dr. Matthias Storme, *Doe Vlaanderen recht: splits de Belgische justitie*, pp. 4-15.
- Dr. Marc Platel, „Brussel, ook onze hoofdstad”, pp. 16-24.
- Dr. Koenraad Elst, *Het ene separatisme is het andere niet*, pp. 25-33.
- Mr. Paul Belien, *Het rattachisme als dreigement*, pp. 34-39.

Secessie 4, juli-aug.-sept. 2001

- Dr. Alexandra Colen, *@secessie.nu*, p. 3.
- Redactie, *De 192 soevereine naties plus Vlaanderen*, pp. 4-6.
- Prof. dr. Raoul Van Caenegem, *Middeleeuws Vlaanderen en de wortels van de moderne democratie*, pp. 7-18.
- Mr. Paul Belien, *De legitimatie van de Belgische secessie*, pp. 19-23.
- Manu Ruys, *De Brusselse vervreemding*, pp. 24-28.
- Brigitte Grouwels, *Lambermont: een schaamteloze Vlaamse capitulatie*, pp. 29-35.

Secessie 5, okt.-nov.-dec. 2001

- Dr. Alexandra Colen, *Vlaanderen internationaal*, p. 3.
- Amb. Theo L.R. Lansloot, *Vlaanderen versus de Raad van Europa*, pp. 4-9.
- André Monteyne, *Het buitenland en de Vlaamse onafhankelijkheid*, pp. 10-19.
- Mr. Paul Belien, *Land of Hope and Glory. Ook voor ons*, pp. 20-35.

Secessie 6, jan.-feb.-maart 2002

- Dr. Alexandra Colen, *Ga uw weg*, p. 2.
- Dr. Guido Naets, *Vlaanderen als EU-lidstaat*, pp. 3-12.
- Mr. Paul Belien, *Minderheden: het paard van Troje*, pp. 13-19.
- Mr. Bart Laeremans, *Hoe meer Vlaamsgezinde partijen, hoe liever*, pp. 20-25.
- André Monteyne, *Het verdriet van Brussel*, pp. 26-39.

Secessie 7, april-mei-juni 2002

- Dr. Alexandra Colen, *Intellectuele collaboratie*, p. 2.
- Prof. dr. Eric Ponette, *Argumenten voor een Vlaamse Sociale Zekerheid*, pp. 3-16.
- Prof. dr. Boudewijn Bouckaert, *Competitief federalisme: een remedie voor inefficiënte overheden?* pp. 17-24.
- Prof. dr. Eric Defoort, „Onkuisheid”, pp. 25-26.
- Mr. Paul Belien, *Een mythe doorprikt: „Vlaanderen als bakermat van racisme en antisemitisme”*, pp. 27-35.
- André Monteyne, *Kieswethervorming: Vlamingen betalen 3 keer, Franstaligen krijgen bonus*, pp. 36-39.

Secessie 8, juli-aug.-sept. 2002

- Dr. Alexandra Colen, *Van verleden naar toekomst*, p. 2.
- Frieda Brepoels, *Sporen in Vlaamse handen voor een leefbare mobiliteit*, pp. 3-8.
- Jan Neckers, *Waarom zijn wij zo braaf?* pp. 9-16.
- Dr. Jos Verhulst, *Alleen de werkelijkheid telt... Het referendum en de Belgische Grondwet*, pp. 17-28.
- André Monteyne, *CD&V-confederalisme: een uitweg voor de Brusselse Vlamingen?* pp. 29-35.

Secessie 9, okt.-nov.-dec. 2002

- Dr. Alexandra Colen, *De Belgische kakocratie*, p. 2.
- Mr. Luc Deconinck, *Bedenkingen bij de kieswethervorming*, pp. 3-10.
- Mr. Paul Belien, *Gekochte loyaliteit*, pp. 11-26.
- Mr. Herman Suykerbuyk, *Gedaan met klagen en zagen: Naar een nieuw project voor de Vlaamse Beweging*, pp. 27-34.

Secessie 10, jan.-feb.-maart. 2003

- Dr. Alexandra Colen, *Durf in de waarheid leven*, p. 2.
- Mr. Dirk Crols, *Het Balticum: van Russische naar Europese hegemonie*, pp. 3-12.
- Erik Martens, *Incivisme in steen en brons*, pp. 13-20.
- Prof. dr. Matthias Storme, *Geworteld en gelaagd: over identiteit*, pp. 21-34.

Secessie 11, april-mei-juni. 2003

- Dr. Alexandra Colen, *Vrijheid in het hart van Europa*, p. 2.
- Mr. Paul Belien, *Op zoek naar het Vlaams nationaal belang*, pp. 3-10.
- Prof. dr. Boudewijn Bouckaert, *Welke weg voor Vlaanderen: Atlantisch of Euraziatisch?*, pp. 11-15.
- André Monteyne, *Naar een nieuwe Europese hoofdstad?*, pp. 16-28.
- Louis Van Roy, *Geen plaats voor Vlaanderen in een Duits Europa*, pp. 29-35.

Secessie 12, juli-aug.-sept. 2003

- Dr. Alexandra Colen, *Voor vrijheid en democratie*, p. 2.
- Mr. Paul Belien, *Over de constructie van naties en staten*, pp. 3-14.
- Prof. dr. Roger Scruton, *De Verenigde Staten, de Verenigde Naties en de toekomst van de natiestaat*, pp. 15-29.
- Dr. Koenraad Elst, *De sovjetisering van de democratie*, pp. 30-35.

Secessie 13, okt.-nov.-dec. 2003

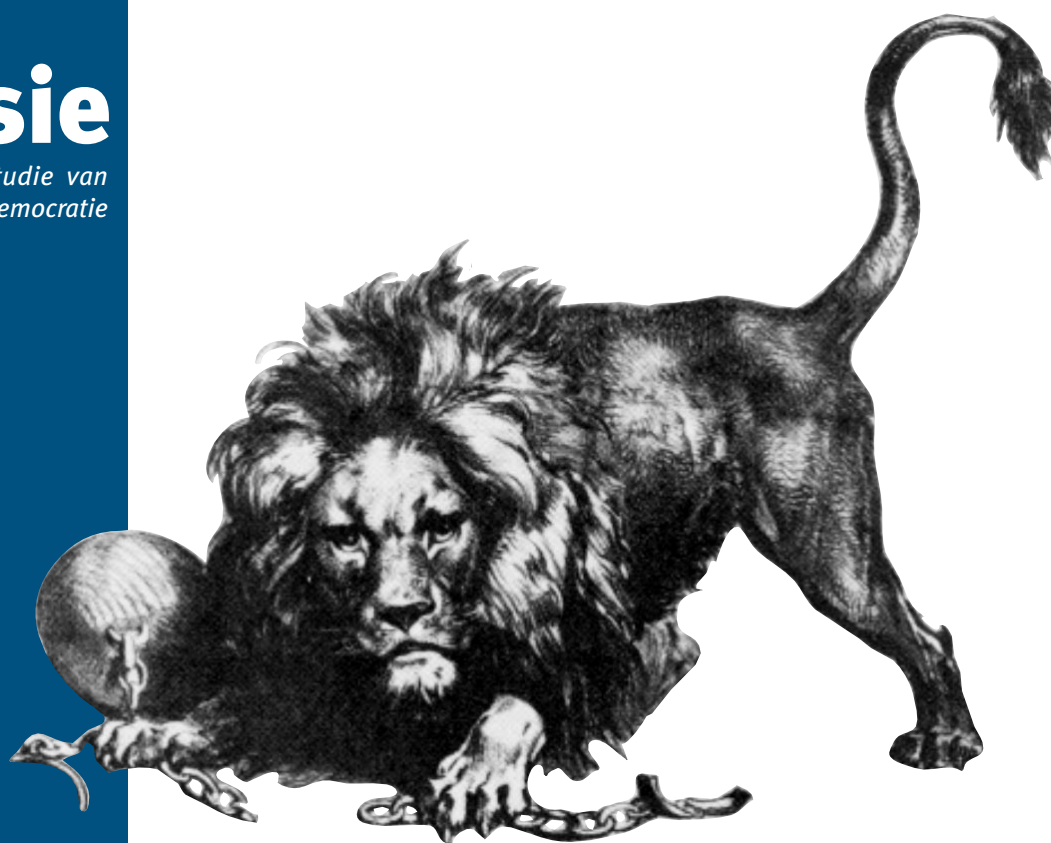
- Dr. Alexandra Colen, *Vervreemding*, p. 2.
- Guido Tastenhoye, *België gebruikt „allochtonisering” tegen de Vlaamse belangen*, p. 3-10.
- Hubert De Sy, *Is het Vlaams Blok een valabel alternatief?*, p. 11-19.
- Mr. Johan Demol, *Niets nieuws onder de zon: de vreemde overheersing van Vlaanderen*, p. 20-23.
- Erik Martens, *Zwitserland 1798-1803: strijd om een eigen democratie*, p. 24-35.

Secessie 14, jan.-feb.-maart 2004

- Dr. Alexandra Colen, *Een historisch ongeluk*, p. 2.
- Mr. Paul Belien, *Hoe Coburg de wereld veroverde*, p. 3-30.

Secessie

*Kwartaalblad voor de Studie van
Separatisme en Directe Democratie*

Een uitgave van het
Mia Brans Instituut
Lemméstraat 3
2018 Antwerpen

Verantw. uitg.:
Dr. Alexandra Colen
Sint-Paulusstraat 70
2400 Mol

Hoofdredacteur:
Mr. Paul Belien

Nr. 14
Driemaandelijks:
januari – februari – maart 2004

De auteurs zijn alleen
verantwoordelijk voor de
inhoud van hun eigen tekst.
Secessie is een discussieforum
waarbinnen uiteenlopende
meningen mogelijk zijn.

Ja, ik wil Secessie

*Dit blad is gratis. * Als u het
wil blijven ontvangen,
volstaat het uw naam op te
geven bij:*

*Secessie
Lemméstraat 3
2018 Antwerpen.*

*Indien u de verspreiding
van dit blad wil steunen,
kan dit door storting van
een vrijwillige bijdrage op
rek. 979-9529001-17
van Secessie, Antwerpen.*

*De uitgave zal gestaakt
worden wanneer uw
vrijwillige giften ons niet
langer in staat stellen de
uitgave en verspreiding
te financieren.*

www.secessie.nu

** Aanbod niet geldig in het
buitenland.*